

Tartu Teoloogia Akadeemia

Andrus Mõttus

**Vaimulike edukus Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku näitel**

Lõputöö

Juhendaja: Mervi Raudsaar (MA)

Tartu, 2012

## SUMMARY

Keywords: clergy, Lutheran church, organization, success, analysis

The thesis is written in Estonian and it consists of 47 pages together with the added notes. There are 16 sources used.

The purpose of the thesis is to discover how the clergy of EELK (The Estonian Evangelical Lutheran Church) interprets success. These next themes are dealt with: what is success; who is the clergy; how is the clergy's role dealt with in the EELK concerning the Church's code of rules and the EELK constitution; what are the actual expectations for the clergyman; what are the criteria for defining the success of a clergyman.

The research method chosen is the qualitative phenomenological method, which provides a better way of understanding the given information and its background with the help of specifying questions. The method also provides the answers through nonverbal ways, meaning body language and other reactions. Five of the most successful clergymen were interviewed, who were chosen by their colleagues at a conference of clergy. The data was gathered through semi-structured interviews. Thematic analysis is mainly used.

As a result of the research, the criteria of success of the clergy has been clarified and divided into three categories: encouraging success, inhibiting success, endangering success. If we were to compare successful clergymen with successful leaders in businesses, it is notable, that today's clergymen are rather specialists than leaders. Many of them stand out for their determination, hard work, leadership, skills of choosing staff, motivating, deliberating people's character. All of these are mastered with years of practical work in the church.

EELK clergy and the best leaders are evaluated similarly. As far as skills sets are concerned, then the approach to this area of interest is varied. That which is considered in the world of commerce to be an acquired skill, is considered, for EELK clergy, to be a congenital skill

The analysis at the end of the chapter contains a number of notes given in discussion form, which may be used for the further, deeper research.

## SISUKORD

<b>SUMMARY</b> .....	2
<b>SISUKORD</b> .....	3
<b>SISSEJUHATUS</b> .....	4
<b>1. PEATÜKK: EDUKUSE KÄSITLUSED JA ORGANISATSIOON</b> .....	6
1. 1. Vaimuliku roll ja ootused vaimulikele EELK-s.....	6
1. 2. Edukuse mõiste.....	8
1. 3. Edukuse käsitlus Piiblis.....	9
1. 4. Edukad juhid ettevõtluses.....	11
<b>2. PEATÜKK: METOODIKA</b> .....	15
2. 1. Uurimismeetodi valik ja põhjendus.....	15
2. 2. Valim.....	16
2. 2. 1. Valimi moodustamine.....	16
2. 2. 2. Valimi kirjeldus.....	17
2. 3. Uurimise käik.....	20
2. 3. 1. Andmete kogumise meetod.....	20
2. 3. 2. Andmete kogumise protseduur.....	21
2. 3. 3. Andmete analüüsimise meetod.....	21
<b>3. PEATÜKK: TULEMUSED JA ANALÜÜS</b> .....	23
3. 1. Edukust soodustavad kriteeriumid.....	24
3. 2. Edukust pärssivad kriteeriumid.....	33
3. 3. Edukust ohustavad kriteeriumid.....	34
3. 4. Arutelu.....	36
<b>KOKKUVÕTE</b> .....	37
<b>KASUTATUD KIRJANDUS</b> .....	39
<b>LISAD</b>	

## SISSEJUHATUS

Kirik on mänginud tähtsat rolli eesti rahva ajaloos. Kirikus laulatati abielu, ristiti lapsed, saadeti lähedased viimsele teekonnale. Kirikukoolid olid paigad, kus pandi alus eesti rahva eneseteadvusele. Nendes koolides õpiti lugemist, kirjutamist, arvutamist ning usuõpetust. Õpiti austama Jumalat ja ligimest. Saadi eluks kaasa eetiline ja moraalne kasvatus.

1917. aastal, kui asutati Eesti Evangeelne Luterlik Kirik (EELK), kuulus kirikusse 127 kogudust 920 000 liikmega. (EELK koduleht) Rahvaarv esimese rahvaloenduse andmetel 28. detsembri 1922. a. seisuga oli 1 107 059 inimest. Seega kuulus toona EELK-sse 80 – 90 % eestimaalastest.

Tänaseks on olukord muutunud. EELK kodulehelt leitavate statistiliste andmete põhjal on selgelt nähtav pikaajaline trend, millest võib välja lugeda, et kiriku tähtsus inimeste elus väheneb. Liikmeannetajate arv on vähenenud viimase 41 aastaga 65% sh viimase kaheksa aasta jooksul 24% (joonised lisas 1).

Viimase 8 aasta jooksul on vähenenud ristimised 35%, leeritamised 45%, laulatused 32%, matused 25% (joonis lisas 1).

Aastal 2009 viis Gallup 114 riigis läbi küsitluse religiooni tähtsuse kohta igapäevaelus. Eestlased said selles pingereas maailmas viimase koha. Küsimusele, kas religioonil on teie igapäevaelus tähtis roll, vastas jaatavalt ainult 16 protsenti küsitletutest. Eestile järgesid Rootsi 17, Taani 19 ja Jaapan 24 protsendiga (Tabel lisas 2).

Gallup põhjendab eestlaste vähest religioossust Nõukogude ajaga, mil võimud suhtusid religiooni negatiivselt. (GALLUP WORLD)

Kui vaadata aga meie ülelahenaabreid soomlasi, oli statistiliste andmete põhjal 31. 12. 2011 seisuga 77,2% soomlastest evangeelse luterliku kiriku liikmed. Koguduseliikmete arv oli 4 170 748 inimest. Kogudused ristasid 2011. aastal 46 723 last. 77,9% sündinud lastest on ristitud. Kiriklikke laulatusi toimus 2011. aastal ühtekokku 15 125 ja tsiviilabielu õnnistamisi 841. (Kirkon tiedotuskeskus, 30.01.2012)

Olen oma esimese kõrghariduse saanud Eesti Põllumajandusülikooli majandusteaduskonnas ning pärast selle lõpetamist olnud tegev ettevõtluses: asutanud ja juhtinud erinevaid ettevõtteid ning kuulunud Eesti mõistes suurte ettevõtete juhtkondadesse (AS Rakvere Lihakombinaat, AS Eesti Energia). Tean, et juhust ja tema edukusest sõltub organisatsiooni edukus. Seetõttu käsitlem uurimistöös vaimulikke kui juhte ja liidreid organisatsioonis EELK.

Töö eesmärgiks on uurida, kuidas EELK vaimulikud tõlgendavad edukust. Selline lähenemisnurk on suhteliselt uudne. Maailmas on küll uuritud vaimulike läbipõlemist, kuid nende edukust sellise nurga alt seni käsitletud ei ole.

Uurimisobjektiks on EELK edukad vaimulikud, keda küsitledes leian üles nende edukuse kriteeriumid. Kirjandusallikatena kasutan Piiblit, EELK põhikirja, EELK kirikuseadustikku ja juhtimise edukust käsitlevaid uuringuid.

Uurimismeetodiks olen valinud kvalitatiivse fenomenoloogilise meetodi, mis võimaldab saada sellist teavet isiklike kogemuste ja arvamuste kohta, mida kvantitatiivselt on raske mõõta. See laseb täpsustavate küsimustega informatsiooni ja selle tausta paremini mõista ning võimaldab saada vastuseid ka mitteverbaalsel teel ehk siis kehakeele ja muude reaktsioonide abil. Intervjueeritud lubasid mul nende mõtteid oma lõputöös kasutada. Andmeid kogusin poolstruktureeritud intervjuudega, mis ma salvestasin ja transkribeerisin temaatilise analüüsi tarbeks.

## **1. PEATÜKK: EDUKUSE KÄSITLUSED JA ORGANISATSIOON**

### **1. 1. Vaimulike roll ja ootused vaimulikele EELK-s**

See, mida ootab ühelt vaimulikult kogudus, mida ootab kogukond, mida ootavad temalt otsesed juhid ja EELK kui organisatsioon, võib olla vägagi erinev.

EELK on vaba rahvakirik, kuhu kuuluvad luterlikud kogudused Eestis ja väljaspool Eestit. (EELK koduleht)

EELK eesmärk ja ülesanne on Jumala Sõna kuulutamine ja sakramentide jagamine ning sellest tulenevalt koguduste elava usu ja armastuse edendamine, usulise, kõlbelise, haridusliku ja kasvatusliku töö tegemine, diakoonia-, misjoni- ja diasporaatöö korraldamine ning üksikute koguduste ja nende ametiisikute tegevuse juhtimine, ühtlustamine, toetamine ja järelevalve nende üle. (EELK koduleht)

EELK 164 kogudust on koondunud 12 praostkonnaks, mida juhivad praostid. Kirikuvalitsuse ehk konsistoriumi moodustavad peapiiskop, piiskop, kantsler ja neli assessorit. EELK kõrgeim seadusandlik ja korraldav organ on kirikukogu, kuhu kuulub 60 vaimulikku ja ilmikliiget. (EELK koduleht)

EELK-l on kõik organisatsiooni tunnused: juhtimisstruktuur, eesmärgid ja eelarve. Võetakse tööle inimesi, motiveeritakse neid, hinnatakse tulemusi. Seega vastab EELK organisatsiooni tunnustele ja seda on võimalik analüüsida nii nagu iga teist organisatsiooni.

EELK vaimulikke käsitletakse ametnikena. EELK kodulehelt intranetist võib lugeda, et vaimulikuamet on Kristuse seatud karjase-, kuulutamise- ja teenimisamet ühe, püha, üleilmse ja apostliku kiriku teenistuses. EELK tunnustab vaimuliku ameti astmetena piiskopi, preestri ja diakoni ametit. Piiskopi ja preestri amet seisneb õpetamises, kuulutamises, sakramentide talitamises ja kirikukari rakendamises. Diakoni amet seisneb kuulutamises ja ligimese teenimises. (EELK koduleht)

Vaimuliku amet antakse ordinatsiooniga. Preestriks võib ordineerida kõrgema teoloogiaharidusega isiku, kes on sooritanud peapiiskopi ees eksamid *pro venia concionandi*

ja *pro ministerio* ning keda peapiiskop on tunnistanud selle ameti vääriliseks. Diakoniks võib ordineerida asjakohase ettevalmistusega isiku, kes on sooritanud diakoniameti eksami ja keda peapiiskop on tunnistanud selle ameti vääriliseks. (EELK koduleht)

EELK põhikirja § 16 ütleb, et koguduse õpetaja on koguduse vaimulik juht ja karjane. Koguduse õpetaja ametis saab olla ainult preestriks ordineeritud vaimulik. Tema õigused ja kohustused sätestatakse kirikuseaduses. Koguduse õpetaja kinnitab ametisse ja vabastab ametist konsistoorium kirikuseaduses sätestatud korras. (EELK põhikiri)

Ka EELK kirikuseadustiku § 49 käsitleb vaimulikku kui ametnikku.

(1) Vaimulik amet on Kristuse seatud karjase-, kuulutamise- ja teenimisamet ühe, püha, üleilmse ja apostliku kiriku teenistuses, mis rajaneb kõigi kristlaste osalemisel Kristuse kuninglikus preestriametis (Mt 28:19-20; Jh 20:21, 21:15-17; Ap 20:28; 1Pt 2:9; Ilm 1:6; Augsburgi usutunnistus, art. V ja XIV).

(2) EELK tunnustab vaimuliku ametina piiskopi, preestri ja diakoni ametit.

(3) Piiskopi ja preestri amet seisneb õpetamises, kuulutamises, sakramentide talitamises ja kirikukari rakendamises.

(4) Piiskop teostab ülemkarjasena ülevaatamisametit kohalikus kirikus, vastutades õpetuse ja vaimulike ordineerimise eest (1Tm 3:1jj; 4:13; 5:22; Tt 1:9; Augsburgi usutunnistus, art. XXVIII; Apoloogia, art. XXVIII; Porvoo Ühisavaldus, §-d 42-44).

(5) Preester teostab talle usaldatud ametit koguduses või mõnel teisel kiriku tööalal (Ap 14:23; Tt 1:5).

(6) Diakoni amet seisneb kuulutamises ja ligimese teenimises (Ap 6:1-6; 1Tm 3:8).

(EELK Kirikuseadustik)

Eespool toodust näeme, et vaimulik on EELK-s ametikandja, vaimuliku ameti kandja. Koguduse vaimulik ei ole oma ametis üksik. Koguduse juhtorganiteks on täiskogu, nõukogu ja juhatus.

Juhatuse üleandeks on olla vaimulikule tema töös toeks ja korraldada koguduse muud tööd.

Põhikirja § 58 ütleb, et juhatuse ülesanded on:

- 1) olla koguduse vaimulikele toeks koguduse usulisel ja kõlbelisel ülesehitamisel ja edendada koguduse tegevust;
- 2) koguduse vara valitsemine ning majandustegevuse ja raamatupidamise korraldamine;

- 3) koguduse majandusaasta aruande ja eelarve eelnõu koostamine;
- 4) nõukogu otsuste elluviimine;
- 5) koguduse õpetaja kirjalikul nõusolekul koguduse töötajate töölevõtmine ja ametist vabastamine;
- 6) muude asjade korraldamine, mis on kirikuseadusega juhatuse pädevusse antud või mis ei ole koguduse õpetaja, täiskogu ega nõukogu võimkonnas.

Tegelik vastutaja kõigis eespool toodud küsimustes on koguduse vaimulik. Kui kirikuhoone laguneb, kui aruanded on vigased või esitamata, kui raamatupidamine on puudujääkidega, kui majandusaasta eelarve on kinnitamata või esitamata, oodatakse vastuseid koguduse vaimulikult. Et kedagi kogudusse tööle võtta või kellegagi tööleping lõpetada, on tarvis koguduse õpetaja nõusolekut.

Koguduse juhi roll on defineeritud küll vaimuliku juhina, kuid enamasti oodatakse temalt täisvastutuse kandmist, seda nii koguduse liikmete kui ka vaimulike juhtide poolt.

## 1. 2. Edukuse mõiste

Olen uurinud vaimulike rolli ja ootusi vaimulikele EELK-s, kuid et uurida vaimulike edukust, peame tegema selgeks, mida üldse tähendab edukus.

Edukus on tänapäeval laialt kasutatav termin. Edukusest räägitakse hariduses õppeedukuse kontekstis, spordis sportlase või võistkonna võistlustulemustest rääkides jne. Kui meditsiinis patsient paraneb, on tema ravi olnud edukas. Edukas ettevõtja on isik, kes suudab kasvatada oma või kellegi teise vara majandustegevusega. Mida aga tähendab sõna *edukus*, selle kohta ühest täpset definitsiooni leida ei olegi nii kerge.

Eesti õigekeelsussõnaraamat (ÕS) (2006) käsitleb edukust seoses sõnaga *õpi*. *Õpi*+edukus = õpiedukus e õppimises edasijõudmine. Sõna *edu* tähendab aga edenemist, progressi; kordaminekut; menu, tunnustust; eesolekut, edemust.

Keeleveebi sünonüümisõnastik annab sõna *edukus* sünonüümideks *kordaminek*; *õnnestumine*; *saavutus*; *võit*; *triumf*. Sõnale *edu* annab see sünonüümideks *edenemine*; *edasimine*;



*edusammud; progress; edasiliikumine; edukäik; edutee; tõusutee; tõusujoon; tõusutendents; tõus; nihe paremusele.* (Keeleveeb)

Kui võtame appi inglise keele ja Collins English Dictionary (1991), saame sõna *edu* seletuseks:

1. positiivne tulemus, millelegi, mille poole on püüeldud;
2. rikkuse või kuulsuse saavutamine.

(Collins 1991)

Edukuse ja edu vastandiks on ebaedu. Spordis on selleks kaotus, kellelegi allajäämine, äris raha või turuosa kaotamine, meditsiinis halvad või olematud ravitulemused, koolis on ebaedukas see, kellel on halvad hinded või kelle eksam ebaõnnestub.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et edukus on dünaamiline mõiste, mida saab käsitleda millegagi võrreldes, on need siis teised isikud, eesmärgid vmt. Edukuse mõõtmisel on vaja taustsüsteemi ja mitte alati ei ole meil hindamise aluseks objektiivseid mõõdetavaid parameetreid. Edukus on elus tähtis. Me kõik soovime, et meie töö kannaks vilja, ootame positiivset tagasisidet, tunnustust, oleme me siis sportlased, arstid, ärimehed, õpilased, vaimulikud vm.

### **1. 3. Edukuse käsitus Piiblis**

Vaimulike konverentsil küsitlust läbi viies kostis mõne vaimuliku suust rahulolematust. Edukuse käsitus vaimulike kontekstis pidavat olema ebakohane ja ebapiibellik. Kuigi edukust ei ole Piiblis just ülearu palju käsitletud, ei saa ometi väita, et termin päris ebapiibellik on. Järgnevalt olen töös ära toonud kirjakohti, kus edukust käsitletakse.

*Ja Taavet läks välja ning oli edukas kõikjal, kuhu Saul teda läkitas; Saul pani tema sõjameeste üle ja see meeldis kogu rahvale, ka Sauli sulastele (1Sm 18:5).*

*Taavetil oli edu kõigil oma teedel ja Issand oli temaga (1Sm 18:14).*

*Kui Saul nägi, et tal oli suur edu, siis ta tundis tema ees hirmu (1Sm 18:15).*

*Aga vilistite vürstid tulid sõtta; ja iga kord, kui nad tulid välja, sündis, et Taavetil oli rohkem edu kui kõigil teistel Sauli sulastel; ja tema nimi oli väga austatud (1Sm 18:30).*

*Ja Issand oli temaga; kõikjal, kuhu ta läks, oli tal edu. Ta hakkas vastu Assuri kuningale ega teeninud teda (2Kn 18:7).*

*Ja Saalomon istus Issanda aujärjel kui kuningas oma isa Taaveti asemel, ja tal oli edu; ja kogu Iisrael kuulab teda (1Aj 29:23).*

*Ta otsis Jumalat, niikaua kui elas Sakarja, kes oli arukas Jumala nägemises; ja niikaua kui ta otsis Issandat, andis Jumal temale edu (2Aj 26:5).*

*Pärast neid sündmusi ülendas kuningas Ahasveros agaglase Haamani, Hammedata poja, edutas teda ja pani ta istme ülemale kõigist vürstidest, kes ta juures olid (Est 3:1).*

*Ja Haaman jutustas neile oma suurest rikkusest ja oma paljudest poegadest, ja sellest, kuidas kuningas teda oli ülendanud ja kuidas ta teda oli edutanud kuninga vürstide ja sulaste ees (Est 5:11).*

*Tema talletab õigetele edu, on kilbiks neile, kes elavad laitmatult (Õp 2:7).*

*Meelehea on andja silmis nagu võlukivi: kuhu ta iganes pöördub, seal on tal edu (Õp 17:8).*

*Aga ei ole edu ühelgi relval, mis valmistatakse sinu vastu, ja sa mõistad hukka iga keele, mis tõuseb sinuga kohut käima. See on Issanda sulaste pärisosa ja nende õigus minult, ütleb Issand (Js 54:17).*

*Pöörake kõrv ja tulge mu juurde, kuulake mind, siis on teil edu; mina teen teiega igavese lepingu, samasuguse, nagu oli mu osadus Taavetiga (Js 55:3)!*

*Mehe edukus on Issanda käes ja tema annab ametikandjale aupaiste (Srk 10:5).*

*Kes sõnades on tark, edutab iseennast, ja mõistlik inimene meeldib suurtele isandatele (Srk 20:27).*

*Et temal oli edu kõiges, mis ta, relv käes, ette võttis, siis ta hukkas neis kahes kindlustatud tornis rohkem kui kakskümmend tuhat (2Mak:23).*

Eeltoodust lähtudes ei saa väita, et vaimulike edukuse käsitlemine oleks ebapiibellik. Piiblis on piisavalt kirjakohti, kus räägitakse edust ja edukusest, siis kui töötatakse koos Jumalaga ning ebaedust, kui Jumala juhtnööre eiratakse. Kui laiendada otsingut sõnade edu ja edukuse sünonüümidega või vaadata tekste sisuliselt, leiame edukuse käsitlust oluliselt rohkem.

#### **1. 4. Edukad juhid ettevõtluses**

Ettevõtjaid ja teadlasi on ikka paelunud küsimus, kuidas olla edukas. Mis eristab suurepärasest ettevõtet teistest, lihtsalt headest ettevõtetest? Millised on tingimused, mis võimaldavad ettevõttel muutuda heast suurepäraseks? Mida peaksid silmas pidama head või isegi tagasihoidlikud ettevõtted, et areneda suurepäraseks?

Neile küsimustele vastuse leidmiseks analüüsis Jim Collinsi juhitud uurimisgrupp enam kui 500 USA edukamat ettevõtet. Kõigi firmade hulgast jäid sõelale 11, mis olid oma tööstusharu keskmisest vähemalt kolm korda paremad ja hoidsid seda taset järgemööda vähemalt 15 aasta jooksul. Et selgitada nende edu saladust, püüti teada saada, mis on nendes ettevõtetes erilist ja ühist. Edaspidi nimetan neid oma töös heast suurepäraseks ettevõteteks. Võrdluseks valiti tuntud ja head, kuid mitte üliedukad firmad: Coca-Cola, Intel, General Electric jt. Uurimustöö kestis viis aastat. (Collins 2002: 17-18)

Tulemused olid üllatavad. Millist tüüpi juhtimist on vaja selleks, et muuta firma heast suurepäraseks, oli kõike muud, kui ootuspärane. Võrreldes suure ego ja kõrge profiiliga liidritega, kellest kirjutatakse ajakirjanduses ja kellest on saanud prominendid, on heast suurepäraseks ettevõtete juhid paljuski erinevad. Nad on ennast tagaplaanile jätvad, vaiksed ja reserveeritud, isegi häbelikud. Need liidrid kujutavad endast paradoksaalset segu isiklikust tagasihoidlikkusest ja professionaalsest tahtejõust.

Suurepärase ettevõtete juhtimist iseloomustasid mitu märksõna.

- **Enne kes... siis mis.** Uurimisgrupp oletas, et heast suurepäraseks firmade liidrid alustavad uue visiooni ja strateegia paikapanemisest. Selle asemel leidsid nad hoopis, et *esimene* samm, mille nad astusid, seisnes selles, et koostada õige meeskond sobivatest inimestest, vabaneda sobimatutest ja panna õiged inimesed tegema seda, mis neil kõige paremini välja tuleb. Pärast seda hakkasid nad alles mõtlema, millise strateegiaga ja milliste eemärkide poole ettevõtet tüürida. Selgub, et tuntud ütlus „Inimesed on sinu kõige suurem vara“, on väär. Mitte inimesed pole sinu kõige suurem vara, vaid hoopis *õiged* inimesed. (Collins 2002: 74-75)

Sa pead pidevalt analüüsima oma meeskonnaliikmeid, et märgata, kes on ajale jalgu jäänud, kes enam ettevõttega sammu pidada ei jaksa ja kes tuleks sellest tööst vabastada. (Hybels 2011)

- **Tunnista tegelikku olukorda, kuid ära kunagi kaota lootust.** Uurimisgrupp leidis, et selle kohta, kuidas saada suurepäraseks, oli neil rohkem õppida endiselt sõjavangilt kui enamikust korporatsiooni strateegiat käsitlevatest raamatutest. Iga heast suurepäraseks ettevõtte haaras innukalt kinni sellest, mida uurimisgrupp hakkas nimetama Stockdale'i paradoksiks (vt lisa 3): sa pead säilitama kõigutamatu usu sellesse, et ükskord sa võidad kõigist raskustest hoolimata, ning samal ajal olema piisavalt distsiplineeritud, et tunnista oma tegelikust olukorrast ka kõige karmimaid fakte, millised need ka ei oleks. (Collins 2002: 98)
- **Kõrge distsiplineeritus.** Kõigil firmadel on kultuur, mõnedel firmadel on distsipliin, kuid väga vähestel firmadel on distsipliinikultuur. Kui inimesed on distsiplineeritud, ei ole vaja hierarhiat. Kui mõtlemine on distsiplineeritud, ei ole vaja bürokraatiat. Kui tegutsemine on distsiplineeritud, ei ole vaja ulatuslikku kontrollimist. (Collins 2002: 148-149)
- **Murra välja surnud ringist.** Peaaegu kindlasti ei õnnestu saada heast suurepäraseks ettevõtetel, kes korraldavad revolutsiooniliste ja dramaatiliste muudatuste programme ning põhjalikke ümberstruktureerimisi. Kui ilmekad lõpptulemused ka poleks, ei kulge üleminek heast suurepäraseks kunagi ühe sujuva liigutusega. Ei saa olla mingit ühte otsustavat tegu, grandioosset programmi, kapitaalset uuendust, üksikut õnnelikku

juhust, imelist momenti. Pigem meenutab heast suurepäraseks saamise protsess hiiglasliku hooratta järjekindlat lükkamist ühes suunas, ring ringi järel, nii et hoogu tuleb järjest juurde, kuni saabub läbimurre, ja ka pärast seda liigutakse edasi. (Collins 2002: 187-188)

Uuringus pöörati tähelepanu ka nende ettevõtete tippjuhtidele ja leiti, et heast suurepäraseks firma eesotsas oli murranguhetkel 5. taseme juht. Võrreldes neid lihtsalt edukate ettevõtete juhtidega, iseloomustab 5. taseme juhte terve rida erilisi omadusi.

- ***Hoia tähelepanu peamisel.*** 5. taseme juhid suunavad oma ego vajadused mõne suurema eesmärgi saavutamisele. See ei tähenda, et 5. taseme juhtidel ei oleks oma ego ega oma huve. Tegelikult on nad isegi väga ambitsioonikad, kuid nende ambitsioonid on seotud eelkõige nende firmaga, mitte nende endiga. (Collins 2002: 34)
- ***Mõttele oma järeltulija edule.*** 5. taseme juhid kindlustavad oma järeltulijatele veelgi suurema edu, samal ajal kui enesekesksed 4. taseme juhid seavad sageli oma järeltulijad läbikukkumise äärel. (Collins 2002: 39)
- ***Jätta ennast tagaplaanile.*** 5. taseme juhid näitavad üles vastupandamatut tagasihoidlikkust, nad armastavad iseennast varju jätta ja oma isiklikku panust firma edusse mitte tunnistada. Seevastu kahel kolmandikul võrdlusfirmadest olid hiiglasuure egora juhid, mis sageli osutus firma hinguselemineku või jätkuva keskpärasuse põhjuseks. (Collins 2002: 41)
- ***Keskendu püsivatele tulemustele.*** 5. taseme juhid on fanaatiliselt orienteeritud tegudele, neis on parandamatu vajadus luua püsivaid tulemusi. nad on täis otsustavust teha, mida iganes, et firmast saaks suurepärase ettevõtte, olenemata sellest, kui ulatuslikud ja rasked otsused ka ei oleks. (Collins 2002: 43)
- ***Ole töökas.*** 5. taseme juhid on erakordselt töökad – nad on rohkem töö- kui tsirkusehobuse tüüpi. (Collins 2002: 45)

- ***Otsi vigu endast ja edu põhjusi mujalt.*** 5. taseme juhid vaatavad aknast välja, et leida edu põhjusi väljast. Kui aga asjad lähevad kehvasti, vaatavad nad peeglisse ja süüdistavad iseennast, võttes kogu vastutuse enda peale. Võrdlusfirmade tegevjuhid tegid sageli sootuks vastupidist – nad vaatasid peeglisse, kui asjad läksid hästi, aga vaatasid aknast välja, et süüdistada teisi inimesi või väliseid tegureid, kui tulemused valmistasid pettumust. (Collins 2002: 47)

Oma üllatuseks avastasid uurimisgrupi liikmed ka ootamatuid leide.

- Säravad, kuulsad juhid, kes tulevad firmasse väljastpoolt, on negatiivses korrelatsioonis tõusmisega heast suurepäraseks. Kümme üheteistkümnest heast suurepäraseks ettevõtte liidrist tulid selle sama firma seest, kusjuures võrdlusfirmad proovisid väljast tulnud liidreid kuus korda sagedamini. (Collins 2002: 52)
- 5. taseme juhid seostavad oma edukust pigem hea õnne kui enda isikuomadustega. (Collins 2002: 52)
- Uuringutes ei otsitud sugugi 5. taseme juhtimise eripära või midagi sellesarnast; lihtsalt andmed olid sellised. Tegu on empiirilise, mitte ideoloogilise avastusega. (Collins 2002: 52)

Uurimisgrupp tõdes, et 5. taseme juhtimisel on kaks külge: professionaalne tahe ja isiklik tagasihoidlikkus.

## 2. PEATÜKK: METOODIKA

### 2. 1. Uurimismeetodi valik ja põhjendus

Käesolevas lõputöös rakendan kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Need otsivad sotsiaalse fenomeni mõistmiseks vastuseid reaalsest maailmast ja võimaldavad tundma õppida sotsiaalset maailma eesmärgiga saada uusi teadmisi (Frykman & Gilje, 2003) ehk teisiti öeldes on kvalitatiivse uurimuse eesmärk õppida tundma sotsiaalseid nähtusi uuritavaid subjekte tõlgendades (Strömpl 2004). Valisin kvalitatiivse meetodi, kuna sellega on võimalik uurida, kuidas tõlgendavad inimesed ühiskonna erinevaid nähtusi ja kuidas nad neid tähendusi kujundavad või konstrueerivad. Uurimuse andmeteks on EELK-s töötavate ordineeritud vaimulike isiklikud kogemused ja tõlgendused edukaks vaimulikuks olemisest kirikus. Kuna vaimulikel on isiklikud kogemused töötamisest EELK süsteemis, on nad selle temaatika ekspertideks.

Kvalitatiivsete meetodite põhiküsimused on "*Kas?/Mis?*" ja "*Kuidas?*" (Strauss & Corbini, 1990). Uurimuses keskendun küsimustele, kas ja kuidas saab hinnata vaimulike edukust ja kuidas seda kirikuorganisatsioonis tehakse. Kas edukusele on ühine väljakujunenud lähenemine ja tõlgendus, millised on sarnased komponendid ja millised erinevad ning millest on erinevused tingitud.

Kvalitatiivse uurimise käigus saadakse informatsiooni andmete analüüsi ja interpretatsiooni abil. Sotsiaalset maailma käsitletakse holistlikult, interaktiivse, keerulise süsteemina, mitte diskreetsete muutujatena, mida saaks statistiliselt mõõta (Rossman & Rallis, 1998). "Nähtuste omadused ja tähendused ilmuvad, muutuvad ja kaovad inimeste kollektiivse tegevuse käigus. Nad on alati seotud koha ja ajaga – kontekstiga." (Strömpl 2004). Nähtuste muutlikkus viitab sellele, et omadused ei sõltu nähtusest iseenesest, vaid sellest, kuidas osalejad neid kogevad ja hindavad.

Valisin kvalitatiivse meetodi ka seetõttu, et see võimaldab saada infot kvantitatiivselt raskestimõõdetavatest või hoopis mõõdetamatutest isiklikest kogemustest ja arvamustest.

Kvalitatiivne fenomenoloogiline meetod kirjeldab indiviidi isiklikku kogemust mingi sotsiaalse nähtuse ehk fenomeni tunnetamisel, kuidas ta seda teadvustab ja tõlgendab ning hiljem kasutab (Rossman & Rallis, 1998:72). Fenomenoloogiline uuring kirjeldab hulga

inimeste sarnaste kogemuste tõlgendusi ning uurib teadvuslikke struktuure kogemustes (Creswell, 1998:51).

Fenomenoloogia võimaldab piiritleda, mida antud kogemus tähendab inimestele, kes on seda läbi elanud, ning luua sellest üksikasjalik kirjeldus. Niisugusest individuaalsest kirjeldusest tuletatakse üldisemad ja universaalsemad tähendused ehk kogemuse struktuuriline põhiolemus (Creswell, 1998:53-54). Seega võimaldab fenomenoloogia siseneda indiviidi maailma ja näha ning kogeda seda nii, nagu tema seda teeb.

## **2. 2. Valim**

### 2. 2. 1. Valimi moodustamine

Käesoleva uurimuse respondentide leidmiseks pöördusin EELK vaimulike konverentsi juhataja Jaan Tammsalu poole loa saamiseks, et viia Tartu Teoloogia Akadeemia lõputöö koostamiseks vaimulike seas läbi ankeetküsitlus. Ankeedis oli toodud EELK-s ordineeritud vaimulike nimekiri, milles palusin konverentsil osalejatel märkida ära viis nende arvates kõige edukamat vaimulikku EELK-s. Kriteeriume ma ette ei andnud, kuna eesmärgiks oli uurida, millisena tõlgendatakse edukust EELKs. Lisaks palusin märkida ankeedi lõpus selleks ettenähtud kohta kriteeriumid, mille alusel hinnang tehti (vt lisa 4). Saanud selleks loa, viisin küsitluse läbi 24. – 25. 01. 2012 toimunud EELK vaimulike konverentsil. Küsitlus oli anonüümne. 110 ankeedist võeti välja 94 ning täidetuna tagastati 54. Antud hääled summeerisin ja valisin välja viis enam hääli saanud vaimulikku. Valituks osutusid Aare Kimmel, Annika Laats, Joel Luhamets, Toomas Paul ja Jaan Tammsalu.

Ankeedi täitmisse suhtuti üldiselt positiivselt. Siiski ei saa märkimata jätta, et oli ka mittetäitjaid, kellest nii mõnigi oli seisukohal, et jumalariigi tööd saab hinnata ainult Jumal ning selline küsitlus ja ülesande püstitamine on ebakohane. Probleemi käsitlemine ja aktiivne diskussioon jätkus ka EELK vaimulike e-kirjade listis, millest võib järeldada, et antud teema on organisatsiooni seisukohalt oluline ja paljudele kordaminev.



## 2. 2. 2. Valimi kirjeldus

Konteksti paremaks mõistmiseks toon järgnevalt ära respondentide lühitutvustused, mis tuginevad nende endi kirjapandule.

**AARE KIMMEL** on sündinud 1951. aastal Raplamaal. Enda sõnul on ta maainimene ja maalähedase eluviisiga. Aare on õppinud Rápina tehnikumis aianduse ja põllumajanduse eriala ning töötanud sellel alal parkümmend aastat Rapla lähistes majandites, valdavalt traktoristina. Hea usulise põhja sai ta lapsena kodust, sest ema ja isa olid usklikud inimesed. Isiklikud usuotsingud algasid teismeeas, mil toimus selge kohtumine Jumalaga, kellega on palju isiklike kogemusi. Aare peab oluliseks, et hakkas käima Rapla kirikus laulukooris, sest seetõttu tuli igal pühapäeval kirikus olla. Õpetaja Esra Rahula põhjalikke jutlusi kuulates ning ka vennastekoguduse kuulutustundides osaledes kujunes tal aja jooksul usuasjadest terviklik arusaam.

Hiljem sai ta tuttavaks EELK Rannamõisa koguduse inimestega. Hea vaimuliku õhkkonna ja tegusate noorte pärast hakkaski ta seal käima. Suurepärase õpetaja Karl Reinaru juhendamisel toimus ka Aare peamine vaimulik kasvamine ning vaimuliku ameti tarbeks praktiliste oskuste omandamine. Aastaid käis ta igal pühapäeval kolmes kirikus – Rannamõisas, metodistikirikus ja Olevistes. Kõik see avardas silmaringi ja kasvatas vaimulikult. 1992. aasta jaanuaris õnnistati Aare Kimmel (pärast pooleaastasi kursusi) Ingerimaal Kupanitsa kirikus diakoniks, aasta lõpul seati ta teenima Rannamõisa kogudust, kust õpetaja Reinaru oli pensionile läinud. Järgmisel aastal alustas õpinguid Tallinna Usuteaduse Instituudis, mille lõpetas 1998. aastal ja ordineeriti kirikuõpetajaks.

**ANNIKA LAATS** on sündinud 1. mail 1970 Tallinnas. Ta on lõpetanud Tallinna Reaalkooli (toona Tallinna 2. Keskkooli) 103. lennu hõbemedaliga. Mõned aastad õppis Annika Laats Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas, valmistudes saama lastearstiks. Aastatel 1986 – 1992 töötas õpingute kõrvalt esmalt Tallinna I Sünnitusmajas, seejärel Tartu Lastehaiglas hooldusõe ning õena. Annika Laats on lõpetanud Tartu Meditsiinikooli ning tal on ka Eesti kontekstis üsna erandlik diakonissidiplom õpingutest Ungari Reformeeritud Kiriku diakooniakoolis.

Aastatel 1995 – 2001 õppis Annika Laats EELK Usuteaduse Instituudis ning aastatel 2000 – 2001 paralleelselt ka Tartu Ülikoolis, mille usuteaduskonna lõpetas ta kiitusega aastal 2001. Järgnes pastoraalseminari aasta EELK UI-s ning 2. augustil 2002 ordineeris peapiiskop Jaan Kiivit Annika Laatsi õpetajaks. Pärast praktika-aastat EELK Tartu Pauluse koguduses jäi ta

tööle sinna – Eesti ühte suurimasse kogudusse – veel kaheks aastaks, teenides õpetaja Joel Luhametsa kõrval abiõpetajana.

Praegu õpib Annika Laats doktorantuuris Helsingi Ülikoolis süstemaatilise teoloogia alal. Doktoritöö teemaks on luterlik käsu ja evangeeliumi eristamine ning selle rakendamine misjonikuulutuses kesk sekulaarset ühiskonda.

Ta on täiendanud ennast põhiliselt hingehoiu, pereteraapia ja leinatöö vallas. Annika Laats on abielus Alar Laatsiga, kes on Tallinna Ülikooli religiooniloo professoriks. Nende peres kasvavad Mirjam, Hanna Triin ja Joosep Andreas.

Annika Laats on Lääne – Harju praostkonna abipraost ja EELK Kirikukogu XVIII koosseisu liige.

**JOEL LUHAMETS** on sündinud 19. märtsil 1952 Antslas ning on hetkel tegev vaimulikuna.

Ta õppis 1970 – 1975 Tallinna Polütehnilises Instituudis ja 1977 – 1987 EELK Usuteaduse Instituudis. Ta töötas 1975 – 1977 Märjamaa sovhoosi peaenergeetikuna.

Õpetajaks ordineeriti Joel Luhamets 6. septembril 1978. Ta teenis 1978 – 1989 Kuressaare ja Kaarma koguduse õpetajana, 1988 – 1989 Ruhnu koguduse õpetajana, 1989 – 1997 Põltsamaa koguduse õpetajana ja 2002 – 2003 Toronto Peetri Koguduse abiõpetajana.

Samuti on ta praostina teeninud lühemat aega Halliste, Tartu Jaani, Jõgeva, Palamuse, Torma, Tartu Maarja, Kambja, Avinurme ja Vara kogudust.

Joel Luhamets oli aastatel 1990 – 1992 ajalehe Eesti Kirik vastutav toimetaja ning on olnud ka Eesti Kongressi liige.

Aastatel 1991 – 1997 oli Joel Luhamets Viljandi praostkonna praost, aastast 1990 EELK Konsistooriumi assessor, aastast 1996 Tartu praostkonna praost, aastast 1997 Tartu Pauluse koguduse õpetaja.

**TOOMAS PAUL** on sündinud 29. oktoobril 1939, *dr theol* (Tartu Ülikool), *Doctor of Divinity h c* (1994, University of Durham, UK), Euroopa Teaduste ja Kunstide Akadeemia (*European Academy of Sciences and Arts*) liige (valitud 2000). Lõpetanud Tallinna Polütehnikumi (1958) ja EELK Usuteaduse Kõrgema Katsekomisjoni (1964). Töötanud insenerina RPI „Eesti Tööstusprojektis“ 1958 – 1960, vaimulikuna EELK-s 1960 – 2004 (erinevates kogudustes), praegu *pastor emeritus*. EELK Usuteaduse Instituudi (UI) õppejõud 1974 – 1992, TÜ usuteaduskonna Uue Testamendi õppetooli korraline professor 1992 – 1996, Eesti Muusikaakadeemia külalisprofessor 1996 – 2000.

1989 on saanud EELK Konsistooriumi aukirja ja kuldristi kandmise õiguse. „Uue Testamendi“ tõlke eest on saanud 1989 "Kupra" tõlkepreemia, esseede eest 1992 ja 1997 Sirbi aastapreemiad, pedagoogika ajaloo uurimise eest 1995 B. J. Forseliuse Seltsilt Ignatsi Jaagu medali, täiskasvanute leeriõpiku eest 1996 EELK kirjanduspreemia, 2006 Tallinna Toomkiriku Maarja medali, 2010 Aadu Luukase missioonipreemia ja EKN apologetika eripreemia. – 1997 saanud Tallinna linna teenetemärgi, 1998 Eesti Vabariigi IV klassi Riigivapi ordeni ja 2004 Eesti Vabariigi I klassi Punase Risti ordeni.

**JAAN TAMMSALU** on sündinud 12. märtsil 1960 Kuressaares. Hariduselt Tallinna Ehitus- ja Mehaanikatehnikumi (TEMT) diplomiga ehitustehnik ja EELK Usuteaduse Instituudi ja Tartu Ülikooli haridusega teoloog ja UI diplomiga teoloogiamagister.

Kirikus alustanud tööd pärast kümmeekonna eksami sooritamist vaimuliku ameti praktikandina dr Toomas Pauli järglasena Saaremaa Jaani, Karja ja Valjala kogudustes. Veerandsada aastat tagasi ordineeritud vaimulikuks. Teeninud Saaremaal ka Kuressaare ja Kaarma ning Ruhnu kogudusi. Edasi ligi 12 aastat Viljandi Jaani koguduse õpetaja. Mõned kuud teeninud ka Edinburghis Episkopaalkirikus ja ligi aasta Kanada eesti luterlasi. Alates 2004. aasta sügisest Tallinna Jaani koguduse õpetaja. Pidanud Viljandi praostkonna praosti ametit. Viimased aastad Tallinna praostkonna praost. Ühe aasta teeninud ka Viimsi kogudust. 1988 – 2004 osales aktiivselt ka poliitikas. ERSP-st, Eesti Kongressist, GENF 49-st kuni Viljandi linna volikogu aseesimehe ameti pidamiseni. Viimased kuus aastat teinud intensiivselt vabatahtlikku raadiotööd. Igapäevased saated "Päeva vaimulik mõte" ja vestlussaated „Mõttelõngad“ Tartu Pereraudios ja kord nädalas „Piiblitund“ Raadio 7-s. Koos kordustega nende kahe raadio eetris aastaringiselt keskmiselt 70 minutit päevas. Saadete "Päeva vaimulik mõte" tekstid ilmusid käesoleval aastal raamatuna "Vaimulikud mõtisklused 1" (Johannes Esto Ühingu kirjastus, 2011). Raamatu esimene tiraaž (1 500) lõppes kuu pärast ilmumist. Kahe täiskasvanud tütre isa ja kolme lapselapse vanaisa.

## 2. 3. Uurimuse käik

### 2. 3. 1. Andmete kogumise meetod

Andmeid kogusin poolstruktureeritud intervjuudega, mille viisin läbi iga respondendiga individuaalselt. Intervjuu valisin seepärast, et uuritav teema on väga spetsiifiline ning kirjalikku küsimustikku kasutades võiks väga oluline informatsioon jääda tähelepanuta.

Kuna teema oli emotsionaalne, siis nimetatud meetod tagas võimaluse saada informatsiooni ka küsitletava kehakeelest ja intonatsioonist. Seega on intervjuud teabe kogumiseks mitmekesisemad ning paindlikumad.

Teemad olid kindlaks määratud, kuid nende järjekorda ning küsimustele keskendumise põhjalikkust võis respondendi seisukohtadest ning väljendusviisist lähtudes muuta. Vestluse käigus võisid esile kerkida uued olulised seigad.

Intervjuud salvestasin ja transkribeerisin.

Intervjuud koosnesid plokkidest.

- Vaimuliku ja edukuse mõiste
- Vaimulik ja isiksus
- Vaimulik ja kogudus
- Vaimulik ja kogukond (ühiskond)

Vajadusel täpsustasin kerkinud küsimusi hiljem telefonitsi.

Uurimistöö ehitan üles etappidena.

- Esimeses etapis käsitlen vaimulike rolli ja ootusi vaimulikele EELK-s ning kirjeldan võimalikke probleeme nende tõlgendamisel.
- Teises etapis defineerin edukuse mõiste.
- Kolmandas etapis uurin, kuidas Piibel käsitleb mõisteid *edu* ja *edukus*.
- Neljandas etapis viin läbi küsitluse edukate vaimulike leidmiseks, andmata ette kriteeriume, ja küsin ühtlasi, mis on anketeeritava arvates vaimuliku edukuse aluseks.
- Ankeetide töötlemise tulemusena valin viiendas etapis välja viis kõige rohkem hääli saanud vaimulikku ja intervjuerin neid.

- Kuuendas etapis analüüsin intervjuude tulemusi. Toon välja kriteeriumid, millele edukad vaimulikud ise kõige rohkem tähelepanu pöörasid, näiteks:
  - edukust soosivad,
  - edukust pärssivad ja
  - edukust ohustavad.
- Seitsmendas etapis otsin võrdluseks mõne uuringu, milles käsitletakse juhte ja nende edukust.

Lõpuks toon välja suurimad erinevused võrdlusuuringu ja EELK parimate vaimulike kriteeriumide vahel.

### 2. 3. 2. Andmete kogumise protseduur

Kõigepealt selgitasin intervjuueeritavale käesoleva uurimuse eesmärgi – uurida välja, kuidas käsitlevad EELK vaimulikud ise vaimulike edukust, ja küsisin nõusolekut uurimuses osalemiseks. Kui esmane nõusolek oli saavutatud, tuli kindlaks teha, kas respondent on nõus intervjuu salvestamisega. Andsin lubaduse, et salvestatud intervjuusid ei saa kuulata kolmandad isikud ja uurimuses ei reedeta mõtete autoreid äratuntavalt.

Lindistasin kogu intervjuu. Esitasin küsimusi vastavalt vajadusele, et saada täpsemat ülevaadet. Diktofoni mõju oli mõne intervjuueeritava juures küsitlemise ajal tuntav. Otsiti sõnu ja püüti lauseid korrektsemalt vormistada. See muutis vestluse ametlikumaks ning jutt ei olnud enam nii voolav ja vaba. Eriti oli see tunda inimeste juures, kes on meediaga vähem kokku puutunud. Intervjuude pikkus kõikus 60 – 120 minuti vahel.

Enesetuvustuse palusin saata kirjalikult. Enesetuvustuse palusin mahutada umbes veerandile kuni poolele A4 leheküljele.

### 2. 3. 3. Andmete analüüsimise meetod

Intervjuude analüüsimiseks kasutasin andmete avatud kodeerimist ja temaatilist analüüsi. Temaatilise analüüsi kasutamine andmete läbitöötamisel on van Dijk'i (1997) arvates osutunud viljakaks inimeste varjatud hoiakute väljaselgitamisel.

Intervjuud transkribeerisin. Transkriptsioonid on fenomenoloogilise meetodi objektiks. Kirjeldatud situatiivsed mudelid mängivad suurt osa inimese etniliste veendumuste kujundamisel inimese mälus ja väljenduvus kõnes või kirjas.

Mudeli all mõistame episoodilise mälu mudelit, mis eksisteerivad kui subjektiivsed tunnetuslikud ettekujutised asjadest, olukordadest reaalses maailmas ja samastuvad sotsiaalsete situatsioonidega maailmas (situatiivne mudel) (van Dijk, 2000:162 – 163).

Subjektiivsed situatiivsed mudelid väljendavad mitte ainult teadmisi konkreetsetest sündmustest, vaid ka veendumusi ja hinnanguid. Need mudelid võimaldavad kujundada analooge, sest sisaldavad ettekujutlusi sündmustest ja situatsioonidest.

Mudeleid jagatakse omakorda: üksik- ja üldmudeliteks. Üksikmudelid väljendavad unikaalset informatsiooni konkreetsest situatsioonist, üldmudelites on informatsioon mitmest üksikmudelitest, mis on ühte tüüpi või ühest situatsioonist. Vastava mudeli põhjal on analüüsikäik järgmine.

1. Respondentide interpreteeringuid loetakse suure tähelepanuga, et teada saada nende taga olevate protsesside mõistmist läbi sotsiaalsete situatsioonide ja nende tunnetuse.
2. Igast kirjeldusest sõelutakse olulised lõigud – fraasid või laused, mis otseselt puudutavad vaimulike edukust. Sarnased või sarnase sisuga fraasid või laused koondatakse.
3. Formuleeritakse tähendused, mis tulenevad igast sõelutud fraasi või lause tõlgendusest. Niimoodi konstrueeritud tähendused ei pruugi kattuda originaalis olevaga, vaid nende eesmärk on kajastada teksti peidetud tõlgendusi.
4. Tõlgendused/tähendused kategoriseeritakse teemade kaupa. Vajadusel luuakse allkategoriad.
5. Kategoriate ja allkategoriate analüüsi tulemusena saadakse uuritava fenomeni põhjalik kirjeldus.
6. Fenomeni põhjalik kirjeldus on võimalikult selgelt sõnastatud, lähtudes uuritava fenomeni struktuurist.

### 3. PEATÜKK: TULEMUSED JA ANALÜÜS

Küsitlenud edukaid vaimulikke, sai selgeks, et teema käsitlemine on võrdlemisi tundlik. Usklike inimestena tekkis enamikul intervjueeritavatest küsimus, kas selline lähenemine on ikka objektiivne. Me küll püüame inimlikust aspektist oma edukust mõõta, aga kas see ka Jumala mõõdupuudega klapib, selles me kindlad olla ei saa. Samas tõdeti, et edukuse mõõtmisel on ka palju erinevaid lähenemismurki. Kui väga me ka ei püüa, ei suuda me olla edukuse mõõtmisel objektiivsed. Küll arvasid viiest küsitletust neli, et vaatamata hinnangute subjektiivsusele, on see siiski teema, millega on vaja tegelda.

- *Me ei saa mõõta Jumala mõõdupuudega... me saame mõõta inimlike mõõdupuudega ja see ei pruugi üldse Jumala arvamuslega kokku minna, aga me ei saa Jumala koha peale astuda ega istuda.*
- *Näiteks edukas isa ei pruugi olla edukas brigadir. Siis kui küsida, et kas ta on edukas mees, siis on see raske. Seda saab vaadata erinevate mätaste otsast ja tulemused võivad olla väga erinevad.*
- *Päris edukust ei saa me enne teada, kui oleme Jumala ees.*
- *Me võrdleme võrreldamatuid asju omavahel. Me hindame ainult muljete põhjal ehk siis kuidas meile tundub. Aga arutleda sel teemal on ju väga kasulik. Ei ole õigeid ja valesid vastuseid. Kui me ükskord Jumala ette läheme, alles siis saame teada, kes tegelikult on edukamad olnud.*

Kriteeriumid jagunesid kolme gruppi:

- edukust soodustavad,
- edukust pärssivad ja
- edukust ohustavad.

Enamasti saab kriteeriumidest, mis edukust soodustavad, konstrueerida läbi vastandite ka edukust pärssivaid ja vastupidi. Näiteks oskus teha inimestega tööd aitab edukusele kaasa. Oskamatus inimestega tööd teha on aga edukust pärssiv.

Analüüsis olen kriteeriumid kirja pannud selliselt, nagu need intervjuudes esile kerkisid: olen välja toonud arvamused, mida on nimetanud vähemalt kolm intervjueeritavat. Järgnevalt esitan edukuse kriteeriumid, millele on lisatud redigeerimata näited intervjuudest.

### 3. 1. Edukust soodustavad kriteeriumid

*Arvnäitajad*, nagu annetajaliikmete arv, talituste arv, annetused kokku, teenistustest osavõtt, ei pruugi alati olla objektiivsed näitajad, kuid sellegi poolest arvasid kolm intervjuueeritavat, et midagi nad siiski näitavad. Päris kõrvale neid jätta ei tohi.

- *Üks on see, mis üleüldiselt on, jah, inimesed on rõõmsad, kogudus kasvab, arvulised näitajad. Midagi ei ole teha, ma siiski arvan, et midagi nad näitavad.*

**Oskus tuua inimesi Jumala Sõna kuulama.** Rm 10:17 ütleb: „Järelikult, usk tuleb kuulutusest, kuulutus aga Kristuse sõna kaudu.“ Seega võib üheks edukuse kriteeriumiks ka Jumala silmis olla see, kui paljudele me suudame Jumala Sõna kuulutada ning kui paljud on seda valmis vastu võtma.

- *Edukus, ilma vigurdamata, on see, kui sa suudad inimesi tuua Jumala Sõna juurde, kui su kuulutuse ümber on inimesi.*
- *Edukuseks on, kui tuleb inimesi, kui on selle töö tegemise jaoks vahendeid... no tavaliselt on nii, et kui on inimesi, siis on ka vahendeid – raha. Edukus on ka see, kui sa oled teatud kogukonnas saanud tunnustuse. Tunnustus ei ole mitte nagu auasi vaid tunnustus on see, et sind aktsepteeritakse, sinuga arvestatakse, sind kutsutakse, sinuga tehakse koostööd. Sul on võimalus teha tööd.*

**Edukus tõmbab edukust ligi.** Võib isegi öelda, et edukus tõmbab tähelepanu. Kui kellelgi on erakordsed omadused või saavutused, on ka kõik tema teised omadused ja saavutused tunduvad paremad, kui need objektiivselt hinnates oleksid, ning tema vigadele ja puudustele vaadatakse läbi sõrmede. Sama kehtib ka vastupidi: patuoinaid näeme tihti negatiivses valguses ning selle negatiivsuse varju jääb ka kõik positiivne.

- *Üks asi võimendab teist. Kui oled edukas remondis ja sinu jutlused on head... Nad ei peagi enam nii superhead olema, siis kui sinna tulevad inimesed, siis õpetaja edukus ei olene ainult isikuomadustest vaid ka see, kuidas suhtub temasse volikogu ja teised, kuidas ta on torni püsti saanud. XXX ehitas Amblale torni peale ja oli kohe superedukas, sest see paistab välja.*



*Armastus ja hoolimine* on tähtsad edutegurid, millest ei libisenud üle ükski vaimulik. Need kriteeriumid on raskesti defineeritavad ning mitmeti mõistetavad. Võib ju karistuski olla armastuse tegu ja kiitmine ei pruugi mitte alati hoolimisest üle huulte tulla. Tihti mõistame seda läbi suhtumise, hoiaku, pühendumise, mäletamise.

- *Eduka vaimuliku üheks märgiks on hoolimine oma kogudusest, nendest inimestest, kellega ta tööd teeb. Ja see hoolimine paistab nagu kõigest välja, see hoolimine paistab välja ka ma arvan, et ettevalmistatud jutlustest, see hoolimine paistab välja sügavusest, millega ta, mida ta, milleni ta jõuab oma palvetes ja läbi nende palvete jne.*
- *Tänapäeval inimesed otsivad läbi interneti endale laulatajaid teatud piirkonnas, et kes võiksid neid laulutada ja mõnede vaimulike kohta nendes internetifoorumites käib kuuldus, et selle mehe peale võib alati kindel olla mõnede kohta öeldakse, et ära sinna mitte mine – et ta sõimab su näo täis isegi laulatusel, et kui ta sind kätte saab, siis ta leiab põhjuse röökida nende peale, et miks nad ei käi kirikus või midagi taolist, siis ta saab nende peale „laksaka“ panna.*
- *XXX kirikus, kui üks noortetöö arutelu oli, et kuidas noortetööd tegema hakata ja siis mingi joodik sisse prantsatas külma ilmaga ja me imestunult vaatasime, et mida see siit otsib, siis XXX leidis, et talle tuleks tool panna ahju kõrvale, kus on soe ja las ta istub vaikselt ja ta ütles mehele, et ole hästi vaikselt aga istu rahulikult siin. Ja mees läks välja ja tuli poole tunni pärast uuesti tagasi ja ütles, et teate, siin oli ainus koht, kus mind vastu võeti, isegi kodunt löödi mind välja. Ja siis pärast XXX ütles, et joodikule jääb emotsioon meelde. Võibolla homme ei jää isegi meelde see, mida talle täpselt öeldi, aga talle jääb meelde, kas siin oli armastust või ei olnud.*
- *Eduka vaimuliku tunnus on, et kui ta siseneb ruumi, siis inimesed ei taha põgeneda sealt. Ta ei hakka neile mingit manitsuskõnet lugema vaid ta oskab neid tunnustada. Näiteks ka linnapead tunnustada selle eest, mida ta on teinud, sest kõik muud ju materdavad teda.*
- *Aga tunnusmärk on ka see, et ta on aus. Aga ma tean, et ta on aus ja ta ei öelnud valusasti mitte selle pärast, et mulle haiget teha, vaid et tal on minu pärast hirmus mure.*
- *XXX suutis inimesed ära tunda, ning aastaid hiljem jätkata sealt, kus viimati pooleli jäi. Nägude ja lugude meelespidamise võime on edukuse jaoks väga oluline.*

- *See on oskus suhelda. Selle oskuse juurde üks komponent, mis käib, mida ma olen XXX puhul palju esile toonud, ma ei tea, kuidas see täna on, aga see meeletu oskus tänulik olla või ütelda kõikide teiste ees, kummarduda peaaegu maani, võtta see pastapliiats vastu, mida teine suure suuga on rääkinud, kui oluline pastapliiats see on.*
- *Ja nüüd on küsimuseks see, et millise emotsiooni jätab vaimulik inimestele, vallavanemale, linnapeale, kellel on kuhugi kiire – kogu aeg vaatab kella, uus koosolek on tulemas jne.*
- *Koguduse liikmele peaks jääma selline tunne, et vaimulikul on aega lõpmatult palju. Ma ise ei suuda seda, aga ma teoreetiliselt räägin, et peaks jääma mulje, et vaimulik on alati inimese päralt, et vaimulikul on alati hea meel, kui inimene tuleb, et talle ei tehta tüli. Inimesed on alati väga hellad ja tundlikud ja kui nad tunnevad, et nad teevad vaimulikule tüli, ega nad siis ei tulegi.*

***Alandlikkus, tagasihoidlikkus ja tänumeel*** on edukuse kriteeriumid, millest intervjuueeritavad palju ei rääkinud, aga mis kumas läbi nende jutust. Kui vaadati minevikku, siis tänutundega Jumalale. Kui vaadati tagasi oma elu edukatele seikadele, siis ikka tänutundega kaastöölistele, perele, Jumalale, mitte iseendale või oma tublidusele.

- *Alandlikkus tunnistada iseendale ja teistele, et ma ei ole kõiges kõik, tunnistada oma võimete piiratust mitmel alal ja see tähendab seda, et sa konsulteerid, kutsud inimesi appi ja annalt julgelt ka neile selle ülesande üle.*
- *Ma olen tänulik Jumalale selle osa eest. Ja mulle on antud rohkem, kui ma tegelikult väärt oleksin. Ma pole kunagi pidanud ennast ei teoloogiliselt targaks, ega ka muudes asjades targaks ja ilmselt seda ei pea ka teised. Ja ma ei oska ka ühtegi tugevat joont endal välja tuua, millega ma oleksin nagu võitnud, aga Jumala arm on... Ma olen imetlenud, et ma olen nagu rohkem saanud, kui ma väärt olen... Selles suhtes ma siis pean ennast väga edukaks (naerab). Mitte endast sõltuvalt, aga mul on läinud paremini kui oleks võinud minna.*
- *Ma püüdsin ausalt enda sisse vaadata ja mõelda, et kas ma oleksin ennast puudutatuna tundnud, kui ma poleks sinna nimekirja kuulunud. Mul ei oleks pähegi tulnud mõelda, et ma peaks seal olema.*

- *Kui mina suudan oma kogudust stabiilsena hoida, siis kui vaadata XXX kogudust, siis see kogu aeg kasvab – kirikut remonditakse, tornid pannakse paika, saalid remonditakse. Kui sellega võrrelda, siis mina ütleksin küll, et kes mina seal kõrval olen?*
- *Kui keegi küsiks, nagu mõnes esimese klassi õpikus: "Kes ritta ei sobi?", siis mina igatahes ei peaks vastust kaugelt otsima (mõtleb iseennast).*

**Talentide omamine, nende äratundmine ja kasutamine.** Selles osas nähti ennast pigem Jumala tööriistana ning peeti oluliseks tunda ära need anded, mida Jumal meile on andnud ning mida tuleb targasti kasutada. Seepärast on edukad tihti need, kes keskenduvad just oma talentidele ja loobuvad ennast teistega võrdlemast. Ja mis seal salata, kui kellelgi on neid palju, on ka lihtsam ennast teistega mitte võrrelda. Aga ka talentide äratundmine on omaette talent.

- *On väga edukaid projektikirjutajaid vaimulikke, on väga edukaid liikmeannetajate arvu kasvatajaid vaimulikke, on väga edukaid nii öelda laulatajaid.*
- *edukas vaimulik on see, kes suudab Jumala poolt talle antud ande maksimaalselt ära kasutada.*
- *Inimene peaks arendama oma talente välja. Tuleks teha seda, mis sul hästi välja tuleb.*
- *Olen kunagi võrrelnud kirikuõpetaja ametit moodsa viievõistlusega, kus sa pead olema väga erinevatel aladel olema võimeline vähemalt kvalifikatsiooni täitma.*
- *Selle tõe sisse sügavale vaatamisega on niimoodi, et jah, tuleb teha tööd, aga ei ole ühtegi töö hulka, töö kogust, töö nippi, mingit vahendit, millega sulle oleks see garanteeritud. Sellepärast on, et kellele on antud vaadata sügavusse.*
- *Pauluse kirjadele tuginedes, on meil erinevaid ameteid, mis on seotud talentidega. Edukus on see, kui igaüks tunneks ära oma.*
- *Ma arvan, et inimene teeb kire ja rõõmuga seda, milles on tal andeid.*
- *Kui sulle on antud see and, siis sa pead seda kasutama.*
- *Kui tuletame meelde tähendamissõna talentidest, siis kellelegi anti 5 talenti, kellelegi 2, kellelegi 1. Väga tähendusrikas on, et igaühele anti tema jõudu mööda. Kui kahemees saavutab ka kaks lisaks siis on kõik hästi. Absoluutskaalasse Jumal üldse ei panegi seda asja. Täpselt sama palju saab kiita kui see, kes saavutas viiele viis lisaks. Nuhelda sai ainult see, kes mitte midagi ei teinud.*

- *Aga eduka vaimuliku puhul võibolla üks asi on see, et on teatud hulk vaimulikke, kellele on antud kuidagi, ma olen täitsa veendunud, et Jumala poolt antud, mingisugused erilised oskused ja võimed.*

**Oskus töötada inimestega** on ühe vaimuliku edukuses väga oluline. Olgu sul talente kuipalju tahes, Jumalariigi töötegemiseks jääb ühest kätepaarist väheks. Töö inimestega ei ole lihtne. Me usume, et kui Jumal annab meile ülesande, annab Ta ka kõik vajaliku selle täitmiseks. Tunda ära just Jumala antud ülesanne ja talendid, mis on meil ning need, mis on koguduseliikmetel, ja siis kõike seda eesmärgipäraselt rakendada, on keerulisem kui malemäng. Ometi just töö inimestega, vahel isegi oskus neid mitte takistada, nõuab meilt palju teadmisi, oskusi, võimeid ja Jumala usaldamist, olgu nad siis koguduse liikmed, töötajad, meie otsesed juhid või ametnikud riiklikus masinavärgis.

- *Edukas vaimulik on see, kes märkab inimeste potentsiaali ja paneb ja julgustab inimesi seda potentsiaali avama.*
- *Edukas vaimulik ei ole see, kes teeb kõik ära vaid edukas vaimulik on see, kes armastab inimest. Armastuses sa näed, mis tema sees on, näed ka seda potentsiaali, mida teised inimesed ei näe, milles on teised inimesed tema maha võibolla kandnud jne. Ja läbi selle, et sa teda nagu tunnustad.*
- *Aga tegelik edukuse tunnusmärk kirikus vaimuliku puhul peaks olema see, et ta tunneb inimesi nii hästi, ta hoolib nendest nii väga, et ta kuskilt sai jälle teada, et see inimene võiks seda teha, see inimene seda teha ja kõik seavad ümberringi, kõik teevad midagi ja keegi ei ole tüdinud või ei tunne, et teda ära kasutatakse.*
- *Edukas ei ole mitte see, kes teeb ise teistest paremini, vaid edukas on see, kes suudab isegi juhul kui ta teeks palju paremini, ennast tagasi hoida ja panna teisi tegema.*
- *Uno Järvela ise räägib sellest, et tol korral kui ta käis koolis (vist Reaalgümnaasiumis), oli koolis 500 õpilast ja kooli koor, kes laulis, oli 125. Igaüks, kes veidikenegi viisi pidada oskas, turgutati üles. Kiideti aga takka ja toodi koori ja 500-se kooli kooris oli 125 lauljat ja seal oli sümfooniaorkester selles koolis õpilastest.*
- *Kui sa suudad nii teha, et need, kellel on võim otsustada, et nad tahavad seda teha, siis see on edukus.*
- *Inimeste tundmisel peab olema sellis kõhutunnet.*

- *Suuremates kogudustes võiks ju olla ka personalijuht, et teha paremaid valikuid. Väikeses kohas ei ole võimalik lasta inimesel oodata, lasta kasvada ja järk järgult edeneda. Mingil määral saaks ikkagi arvestada, kellel on mingisugused omadused ja kellel ei ole. Kellest tasub praosti teha ja kellest mitte. Mõned asjad on eemalt näha ja ennetatavad.*
- *Tõeline juht võtab alati peksupoisi oma kaitse alla. Mitte ei lähe teda materdama koos teistega. Juhi roll on alati nõrgema kaitsmine. Üks edukuse kriteeriumidest ongi nõrkade toetamine, tasakaalu säilitamine ja nende, kes liiga kõrgele tahavad lennata, tiibade kärpimine.*
- *Leida inimestele rakendus koguduses, kutsuda, märgata, et ta ei jääks kõrvale selle pärast, et ta täpselt ei tea, millega ta tegelema peaks. Eriti meestele tundub see imelik.*

**Oskus majandada.** Kuna vaimulik on ka koguduse juht, oodatakse temalt, et ta oleks ühtlasi hea peremees. Oodatakse, et ta kõrgelennuliste mõtete ja tähtsa jumalariigi teenimise töö kõrval hoiaks kindlakäeliselt ohjes ka koguduse maist vara.

- *Tihti peale hinnatakse vaimulikku selle järgi, kas kirikud on korras, kas on suudetud rahasid hankida. Kas on pankrotti aetud või on suudetud karidest mööda minna.*
- *Edukas vaimulik on see, kellel on ka natuke prohvetlikku pilku tuleviku osas. Kes ei ehita üles mingisuguseid õhulosse. Peab olema tark ja ka selle sõna ilmalikus mõttes. Peab olema tark mõisavalitseja, mitte see, kelle oma on mõis vaid see kelle kätte mõis rendile on antud ja ta peab seda.*
- *On väga edukaid projektikirjutajaid vaimulikke.*
- *Miski asi vaimuliku töö edukuses on see, kui inimene on valmis annetama. Annetama on ta muidugi valmis vahel siis, kui ta näeb, et koguduse juures midagi tehakse, siis ta seda toetab, kui midagi ei sünni, siis ta ka ei toeta. Kus vähem tehakse, seal vähem raha tuleb. Kus vähem raha tuleb, seal vähem tehakse. Mida rohkem raha tuleb, rohkem sünnib, mida rohkem sünnib, seda rohkem tuleb raha.*

**Hea jutlustamisoskus** on mõnele kaasasündinud anne, teisele raske töö ja vaevaga omandatud oskus. Koguduse liikmele on see aga üks olulisemaid kriteeriume vaimulike juures. See on koht, kus tuleb pingutada. Ei küsi keegi, kas vaimulik on näinud jutluse kalla vaeva kakskümmend minutit või kakskümmend tundi, jutlus peab puudutama kuulajat sügaval südames. Kui inimene on juba leidnud tee kirikusse, peab hingekarjane suutma vaimulikult

toita nii doktorit kui traktoristi. Sellesse peab vaimulik suunama kõik ressursid: õpitud tarkused, omandatud kogemused, loetud raamatud ja palju palveid.

- *Eeskujuks on XXX põhjalikkuses teoloogina, jutluste kirjutajana.*
- *Kadestan mõningaid mehi nende jutlusi kuuldes, kes on leidnud mingi huvitava uue nurga.*
- *Ikkagi on nii, et ühte tullakse kuulama ja teist mitte. Piinlik on öelda, aga tihti mõeldakse, et kes täna jutlustab, et noh kas ma lähen või ei lähe.*
- *Kõik nad (edukamateks hinnatud vaimulikud) olid kutsutud ka sinna laua taha jutlustamisest rääkima kui edukamad jutlustajad (jutt käib vaimulike konverentsist). Tähendab jutlus on üks peamine asi. XXX seal ei olnud, muidu oleks teda kindlasti kutsutud.*
- *Minu järeltulija paneb vaprasti üles, kes jutlustab... mingi kõikumine on, mingid fännid tulevad. Pigem tulevad nad siis kui tema lemmik kõneleb. Aga kui sa neid narrid, siis ei tule nad üldse.*
- *...kellest see sügavusse vaatamine on jõudnud ka teiste inimesteni, kes on suutnud seda kogemust, seda elamust, seda elamust, mis nad sealt on saanud, seda tõde ka mõistetaval kombel edasi anda, mis on puudutanud ka teisi, nii et omakorda ka teised on võinud sügavamale vaadata.*
- *Kristlane peab olema nagu toru ja mida vähem on takistusi Jumala sõnumi jõudmisel inimeste juurde, seda parem toru. Sügavusse vaatamisest sõltubki see, et toru ongi hästi puhas. Mida sügavamale suudad sa vaadata, seda puhtam, seda selgem toru sa oled.*
- *Sa pead läbi närima ja seedima ära ja siis suutma rääkida. Selleks on sul vaja väga head teoloogilist haridust, sest muidu sa ei saa. Muidu sa räägid tavatõdesid, käibetõdesid, nii tohib, nii ei tohi, seda peab tegema, siis saab seda. Kedagi ei puuduta selles Jumal, kui sa tavatõdesid hakkad ütleva. Et see ja see on pähh ja nii tuleb teha – selles pole Jumalat, nii võib igäiks rääkida.*
- *Teoloogiline haridus peab olema hea teoloogiline haridus, halba ei ole mõtet ju andagi inimesetele, peab olema see, mis suudab niimoodi läbi närida teoloogia, kõige keerulisemad asjad, et ta suudab seda rääkida pärast kõrgetele intellektuaalidele ja lihtlausetes väga lihtsatele inimestele.*

**Pühendumine.** Õeldakse, et asjade ilu peitub nende sügavuses. Et sügavust saavutada, tuleb pühenduda. Et pühenduda, tuleb selleks aega võtta. Pühenduda ei ole võimalik väga paljudele erinevatele asjadele või tegevustele. Seepärast peab vaimulik tegema valiku ja kas või jõuga võtma endale aega olulise jaoks ning loobuma sellest, mis pühendumist segab. Võtta aega, et kuulata Jumalat ja mõista seda, mida Tema meilt ootab.

- *Minu meelest on väga edukas vaimulik XXX näiteks XXXs, kes suudab edukalt järjest pidada teenistusi ka siis kui inimesi ei ole.*
- *Mäletan Eevald Saag rääkis omal ajal ühest vaimulikust, kellel ei olnud inimesi kirikus ja kes hakkas ümber oma kiriku kõndima ja palvetama ja kõndis sinna väga tugeva raja sisse ja siis inimesed tulid seda rada vaatama. Nad kuulsid, et see vaimulik tatsab seal ümber kiriku ja said nagu sellest ka aru, et ta tegelikult nende pärast seal palvetab jne. aga inimestele väga avaldas muljet selle raja sügavus ja seda, et rohi seal enam ei kasvanud jne. jne. Ehk siis avaldas just see järjekindlus.*
- *XXX on küll enda suhtes olnud edukas. Ta on pühendunud, unustanud muud asjad, tundnud Jumala kutsumust, järginud seda kutsumust ja ta ei ole vaadanud välistele asjadele.*
- *Ei ole mõtet põletada ennast asjade pärast, mis sinust ei sõltu ja see on see, miks ma ei vaata telekat, uudiseid, miks ma lehest loen pealkirjad ja naljad.*
- *Aga minu jaoks edukad vaimulikud on need, kellel on õnnestunud või antud vaadata sügavamale.*
- *Kogu elu pead sa tegema tohutu töö ära.*
- *Tõeline edukus tuleb sellest, et inimene tunneb ära, kuhu Jumal teda tahab juhtida, milliseid märguandeid talle antakse, millised võimalused talle kätte mängitakse ja kasutab need ära.*

**Töö iseendaga, isiklik eeskuju.** Ei ole võimalik õpetada seda, mida inimene ise ei usu, mille järgi ta ise ei ela. Teod räägivad rohkem kui sõnad. Seetõttu on vaimuliku töös isiklik eeskuju määrava tähtsusega.

- *XXX kaheldamatult põlemises asju tehes.*
- *Kui sa ise elad vaimulikku võitlust, siis Jumala Sõna kõneleb sinu vastu ja mida Jumala sõna sinu vastu kõneleb, seda sa jagad teistega.*

- *Inimesele on tähtis ka vaimuliku kõlbeline ja moraalne elu. Mõlemad ei ole head: ei ole hea, kui inimene elab väga maailma moodi, aga ei ole hea ka kui ta väga vagatseb ja väga vagane näib.*
- *Vaimuliku perekond on väga tähtis, sest rahvas ikkagi teab ja kuuleb, kuidas su perekond on selle järgi, kas sa oled usutav.*
- *Kui sa tahad edukas olla, tee alati natuke rohkem, kui sinult nõutakse.*
- *Võibolla ei saagi öelda, et tee rohkem, siis oled edukas, vaid kes teeb rohkem see on edukas.*
- *Vabatahtlikud tulevad sind aitama, kui sa oled higinine ja tolmune ja rabad seal ees teha ja hakkama ei saa. Nad tulevad ja aitavad sind ja on hea meel sellest.*
- *Väga tähtis on ka abikaasa. Kui abikaasa üldse ei osale koguduse elus, ei ole hea, kui ta üldse kirikus ei käi. Kui naine on aga väga agar ja kõik asjad enda kätte võtab, ega see ka ei ole hea. Selline paras, selline on kõige parem.*
- *Omad lapsed on olnud väga suured misjonärid. Kui meie lapsed käisid pühapäevakoolis, oli seal lapsi rohkem, kui nad käisid noortekooris, siis ka seal rohkem.*

**Välised tegurid, mis ei sõltu vaimulikust endast.** Edukas ei pruugi alati oleneda iseendast. On asjaolusid, mida nimetatakse küll õnneks, küll juhuseks, aga on neidki, mida me kohe väliselt ei märka, sest need ilmnevad mõne aja jooksul. On eelarvamused, mis on kujunenud eelkäijatest või mille on kujundanud ühiskond oma meediaga. Nendest tekivad nähtamatud, kuid selgelt olemasolevad ja tuntavad raamid, mille sisse me kas sobime või mitte.

- *Edukas sõltub sinu eelkäijatest, milline on olnud vaimulik enne sind. Eelkäija mõõdupuuga hakatakse mõõtma ka sind.*
- *Milline on ühiskonnas vaimuliku kuvand ja kuidas suhtutakse vaimulikku.*
- *Kui vaatame maa ja linna piirkonda, siis ühes kohas on ja teises kohas ei ole üldse inimesi.*
- *Järgmine õpetaja oli tegus. Kui sügisel oli vaja lehti riisuda, võttis ka õpetaja reha kätte ja hakkas riisuma. Tuli niisugune skandaal. Kirikuõpetaja ei tohi nii teha. Mida ta ka tegi või tegemata jättis, võrreldi eelmise õpetajaga.*

Intervjuude käigus sai selgeks, et iga vaimulik näeb tugevusi oma nurga alt. Iseennast tuntakse ju kõige paremini ning seetõttu on ka eduka vaimuliku ideaalkuju natuke iseenda



tugevuste poole kaldu. Nagu kirjapandust näha, on edukusekäsitlustes ka üsna suur ühisosa, mis võib olla küll erinevalt sõnastatud, aga mida ühiselt tunnetatakse olulisena.

### 3. 2. Edukust pärssivad kriteeriumid

Elus on tihti nii, et kui me millegi kirjeldamisega jänni jääme, võib päästerõngaks olla rääkimine samast asjast läbi vastandite. Nii ka edukuse käsitlemisel: kui meile intervjuu käigus tundus, et kõik on justkui öeldud, siis muutes edukuse käsitlemise ebaedukuse kriteeriumide käsitlemiseks, lisandus kohe uusi mõtteid. Siinkohal toon välja mõned mõtted väljaöeldust neid kategoriseerimata. Milline on siis ebaedukas vaimulik?

- *Inimene, kelle ümber kõik sureb, kogudus sureb, kõik sureb.*
- *Küsimus on selles, et kui on tohtu potentsiaal ümber ja kui sa seda potentsiaali ei kasutata ja tekitatakse mitte oaas vaid tekitatakse kõrb.*
- *Kui inimene rikub ära Jumala tööd pidevalt.*
- *Mitteedukas on see, kes Jumala tööd takistab.*
- *Ta ei kuule seda, mida Jumal ütleb.*
- *Kõik mille külge käe paned ei õnnestu, sest Jumala õnnistust ei ole sellel.*
- *Kes suudab vähem ära rikkuda Jumala tööd, see on edukas.*
- *Ei saa nimetada edukaks XXX, kes oli XXX koguduse hooldajaõpetaja tol ajal. Kui suri ära kirikutädi, kes korjas maksud, siis 1994 a. läks XXX kirik kinni ainsa luteri kirikuna, sest tulevane preester XXX ütles, et see pole minu asi, see on ilmalik töö. Üliõpilasmalev lõhkus ta järgmisel suvel seest korralikult ära.*
- *Kui inimene ei suuda talitseda oma viinahimu ja ka pühapäeva hommikul on viina lõhnad küljes, siis see paistab välja, mis inimest juhib ja kui suur on enesekontroll.*
- *Ühesõnaga laiskus on see, mis pärsib. Jumalast sõltub kõik, aga sa pead olema valmis ülesandeid täitma.*

Edukad vaimulikud ei jäänud jänni ka ebaedukate kirjeldamisega. Kriteeriume välja tuues, olid neil silme ees konkreetset näited. Ebaedukuse põhjustena kumavad läbi suur ego, halb suhtumine ja vildakas hoiak.

### 3. 3. Edukust ohustavad tegurid

Olles käsitletud nii edu kui ka ebaedu, ei saanud me vaimuliku edukuse käsitlemisel mööda minna ka võimalikest ohtudest.

*Laiialivalgumine* oma tegevustes, fookuse puudumine, kõigega tegelda püüdmine võib ohustada ühe vaimuliku tööd. Tulemuseks võib olla suur hulk lahendamata ülesandeid või täitmata kohustusi ja kurnatud ning läbipõlenud vaimulik.

- *ON olemas vaimulikke, kellel on väga palju huvitavaid ideid, kes on nagu tulevärk 31. detsembri õhtul ja kui nad selle lahti lasevad, aga siis kolmandal jaanuaril on juba unustanud, et nad midagi lahti lasid ja ei viitsi enam edasi lahti lasta e. siis selline stabiilsus ja järjepidevus asjades on võibolla üks selline edukuse märksõna minu jaoks.*
- *Kui huvid lähevad Jumala riigi asjade juurest mujale, siis läheb sisu tühjaks ja sellest saab kogudus aru. Sa näed, et on tore mees, lahe mees, aga vaimulikult ei ole seal midagi taga.*
- *Enda vaimulik kasvamine on väga vajalik. Kui see seisma jääb. See on meie kõikide oht, et seda värsket leida ei ole kerge kogu aeg, kui sa aastaid oled koguduses töötanud.*
- *Ei suudeta olulist ebaolulisest eristada, et teed küll tööd, aga kütab pastoraadi ahje päev läbi, selle asemel, et otsida üks külamees, kes kütab ahje nii, et sina saad päris tööd teha.*
- *Me võime korraldada kultuuriüritusi võime heategevust teha – võimla, supiköök, reisirid, laagrid jmt. See on ka midagi, aga seda teeb maailm tavaliselt paremini kui meie. Meil pole niisugust ressursi – inimesed, raha jmt. Sellega me maailma üle ei trumpa.*
- *Kui hakkad väga jõllitama seda, mida sul ei ole, jääb märkamata see mis sul on ja sa ei saa seda kasutada. Selles samas raamatus vist Jeesus ütleb ise sellise lause, et kui te võrdlete ennast teistega, siis näete alati ennast viletsamana. See tegelikult ongi.*

**Personali küsimused.** Keda, kus ja kuidas kasutada, keda ja millal edutada – see on personalijuhtimise peen kunst. Töö inimestega, et nad oleksid motiveeritud ja piisava koormusega rakendatud, on EELK juhtimise üks võtmeküsimusi. Tähtsusetu pole ka jälgida, kes kellega koos töötama sobib ja kes mitte.

- *Sellepärast on ka kiriku juhtimises tegemist, et õige mees õiges kohas oleks, et kuhu me toetused paneme. Kas me toetame hästi viletsaid kohti või oleks vaja toetada tugevaid kohti. Üldine reegel on, et kui sa toetad tugevat, siis efekt on palju suurem, kui nõrka toetades.*
- *Kas meie kiriku edukatele tõmmatakse ette – ma näen, et ei tõmmata. Pakutakse järgmist kohta, et saaks veel 180ga kihutada ühest kohast teise. Ma ei kujuta ette, et kui palju või mitut nahka me võtame vaimulikult ja kuidas me selle eest kunagi peame aru andma, et miks me mõne inimese seljast koorisime 28 nahka ja ei lasknud teistel midagi teha vaid mängisime ikka selle viie eduka peale oma kiriku asjad.*
- *kui vana veel ära ka ei lähe ja jääb noore kõrvale, siis seda hullem. Uuel on väga raske sisse elada.*
- *Me ei märka neid, kes oma talentidest suure osa ära kasutavad ja seega Jumalale meelepärased on. Kui me oskaksime nad ära tunda, üles leida ja Jumala riigi heaks paremini tööle panna, annaks see meile...*
- *Lääne maailmas, kus edukus ongi kõige mõõdupuu. Kui sa oled edukas, siis pane edasi ja pane veel kõvemini edasi. Kui sa edukas ei ole, siis mine pankrotti ja sind ei ole kellelegi vaja. Mõõdetaks numbritega. Kui me samamoodi hakkame võrdlema vaimulikke, siis me satume puht inimlikule teele, mille eest Jeesus meid hoiatab.*

Sellised olid EELK-s töötavate vaimulike edukuse kriteeriumid väljavalitud vaimulike silmade läbi. Kui tuua välja kolm edukuse tunnust, mis nende intervjuude käigus kõlama jäid, siis jagunevad need kolme gruppi:

- oskus inimestega tööd teha,
- pühendumine ja
- innukus ehk õhinapõhine töötegmine (peapiiskopi väljend Tartu praostkonna sinodi jutluses).

### 3. 4. Arutelu

Järgnevalt toon välja mõned mõtted, millele tasuks tööd edasi arendades rohkem keskenduda ja tähelepanu pöörata.

- Küsitluse järgsele emotsionaalsele, mõneti isegi valulikule reaktsioonile vaimulike hulgas selgitusi otsides, sain mitmelt poolt vastuseks, et vaimulikud on õrna hingega. Kui me aga vaimulikke vaatleme organisatsiooni juhtidena, siis just kriitika talumatus võib olla suurepärase tulemuste ja organisatsiooni arengu üheks suuremaks takistuseks. Õrna hinge varjus võib peituda hoopis suur ego.
- Isegi kirikut juhtides ei saa me mööda vaadata vaimulike isiklikust vastutusest. Vahel võltsvagadust maskina näole manades võib tekkida kiusatus oma tegemata töid, saamatust, vigu ja puudusi põhjendada Jumala tahtega.
- Ausus ja armastus on mõisted, millele mitte ainult kirikus, vaid ühiskonnas üldse, kiputakse väga ühekülgselt seletusi andma. Ausus ei tähenda ainult aus olemist rahaasjades või faktide täpset kasutamist. Ausus on ka suhtumine ja märkamine, õiglane tagasiside, õiglane tunnustus, probleemidest mitte mööda vaatamine, ka siirus, ehedus, mittevagatsemine, mitesilmakirjalikkus. Armastust ligimese vastu ei näita mitte meie püüd olla talle meelega järele, vaid teha seda, mis talle kasuks tuleb, isegi siis, kui see hetkelist valu võib põhjustada.
- Vaimulikud räägivad palju talentide kasutamisest. Tihti arvatakse talentide hulka ka omandatavaid oskusi. Eks töö inimestega, ilmikute kaasamine, organiseerimine, motiveerimine, innustamine eeldagi ka teatud isiksuseomadusi, kuid ei saa väita, et need ainult kaasasündinud talendid oleksid. Ärimaailma juhid panevad nende oskuste omandamise koolitustele väga suurt rõhku.
- Viimasel Tartu praostkonna sinodil rääkis peapiiskop Andres Põder õhinapõhisest töötegemisest. Palju on meie ümber vaimulikke, kelle tööst on hakanud õhin ära kaduma. Tuhmide silmade, mureküürust selja ja vaevatud olekuga on aga raske teisi sütitada. Kui õhinast saab vaev, siis tuleb ka kibedus hinge, meelde ja keelde nii, et me ise seda ei märkagi. Selleks peame olema üksteise suhtes tähelepanelikumad, mitte jääma üksi ning mitte laskma ennast muredesse uputada lootes, et keegi meid hiljem kangelaseks pidama hakkab. Vaimuliku töö on rõõmusõnumi kuulutamine. Rõõmusõnumit kuulutada ise sellest rõõmu tundmata pole aga võimalik.

## KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli uurida, kuidas tõlgendavad EELK vaimulikud edukust. Selleks käsitlesin järgmisi teemasid: mis on edukus; kes on vaimulik; kuidas käsitlevad vaimuliku rolli EELK kirikuseadustik ja EELK põhikiri; millised on tegelikud ootused vaimulikele; milliste kriteeriumide kaudu saab määrata vaimulike edukust.

Uurimismeetodiks valisin kvalitatiivse fenomenoloogilise meetodi. Antud meetod andis võimaluse saadud informatsiooni ja selle tausta paremini mõista täpsustavate küsimuste abil ja võimaldas saada vastuseid ka mitteverbaalsel teel ehk siis kehakeele ja muude reaktsioonide järgi. Intervjueerisin kokku viit edukamat vaimulikku, kelle valisid vaimulike konverentsil välja nende kolleegid. Andmeid kogusin poolstruktureeritud intervjuudega, mille salvestasin ja hiljem transkribeerisin. Analüüsis kasutasin temaatilist analüüsi.

Selgus, et EELK-l on kõik organisatsiooni tunnused: juhtimisstruktuur, eesmärgid ja eelarve. Inimesi võetakse tööle, motiveeritakse neid, tulemusi hinnatakse. Seega vastab EELK organisatsiooni tunnustele ja seda on võimalik analüüsida meetoditega, millega analüüsitakse ka teisi organisatsioone ja ettevõtteid, nende tööd, juhtide edukust jms.

Oma uurimusega ei pretendeeri ma absoluutsele tõele – selleks on töö maht ning selleks kasutatav aeg olnud napid. Midagi ma siiski leidsin.

Intervjuusid analüüsid selgusid vaimulike edukuse kriteeriumid, mis jagasin omakorda kolme gruppi: edukust soodustavad, edukust pärssivad ja edukust ohustavad.

Analüüsi peatüki lõpus tõin välja arutelu vormis mõned tähelepanekud, mida võiks töö jätkudes süvitsi uurida.

Kui võrrelda meie edukaid vaimulikke edukate juhtidega ettevõtluses, jääb silma, et tänased vaimulikud on pigem spetsialistid kui juhid. Paljud neist paistavad silma pühendumise, töökuse ja kitsaste erialaste teadmistega, aga juhtimistarkust, tööd inimestega, personali valikut, motiveerimist, inimeste hindamist jms on pisitasa omandatud praktilise kogudusetöö käigus.

Isikuomadusi hindavad EELK vaimulikud ja parimad tippjuhid sarnaselt. Mis puutub aga oskuste omandamisse, siis selles valdkonnas on lähenemine erinev. Seda, mida ettevõtlusmaailmas peetakse õppimise teel omandatavaks, peavad EELK vaimulikud tihti kaasasündinud talentideks.

Aga kiriku roll ühiskonnas taandub, usklike arv kahaneb, talituste arv väheneb, annetajaliikmete arv väheneb.

Et seda trendi peatada, on vähim, mida teha saame, võtta antud teemat tõsiselt, sõeluda endi seast välja parimatest parimad, vaadata, kuidas nemad tööd teevad, ja õppida neilt, kuidas leida üles õiged inimesed, kellega koos tööd teha, kuidas tunda ära nende talendid, kuidas need koguduse heaks tööle rakendada, kuidas inimesi selleks motiveerida, kuidas suhelda omavalitsustega, kuidas tõsta kogukonnas oma mainet? Neid küsimusi on palju. Kui edukuse kriteeriumid on välja sõelatud, tuleb neid omandama hakata. Keegi meist ei taha ju olla keskpärane või alla selle. Aga mida selleks teha, oleks juba põhjalikuma uurimuse tulemus.

Uurimisteema on huvitav ja vajaks rohkem süvitsi minekut. Kahjuks aga etteantud töö maht ja aeg seda sel korral ei võimaldanud. Loodan, et mul õnnestub tulevikus sama teemaga edasi tegeleda. Tundub, et teema on aktuaalne ning sellest võiks EELK-le kasu olla.

## KASUTATUD KIRJANDUS

**Collins English Dictionary – Complete and Unabridged** (1991) Harper Collins Publishers 1991, 1994, 1998, 2000, 2003.

**Collins, J.** (2002). *Heast suurepäraseks*. Oü Väike Vanker.

**Creswell, J. W.** (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*. London: Sage Publications.

**EELK kirikuseadustik**, vastu võetud 18. 10. 2005, muudetud 30. 11. 2006, 28. 11. 2007, 25. 11. 2008, 28. 04. 2009, 25. 11. 2009.

**EELK koduleht**. <http://www.eelk.ee/ajalugu.php>, 25. 04. 2012.

**EELK põhikiri**, vastu võetud 28. 04. 2004. a.

**Frykman, J.; Gilje, N.** (2003). *Being There: New Perspectives on Phenomenology and the Analysis of Culture*. Lund: Nordic Academic Press.

**GALLUP WORLD**. <http://www.gallup.com/poll/142727/Religiosity-Highest-World-Poorest-Nations.aspx>, 25. 04. 2012.

**Hybels, B.** (2011). *Viis kriitilist küsimust*. The Global Leadership Summit konverentsi teesid.

**Keeleveeb**. <http://www.keeleveeb.ee/>, 24. 04. 2012.

**Piibel** (1999). Eesti Piibliselts.

**Rossman, G.R.; Rallis, S.F.** (1998). *Learning in the Field*. Sage Publications.

**Strauss, A.; Corbin, J.** (1990). *Basics of Qualitative Research*. Sage Publications.

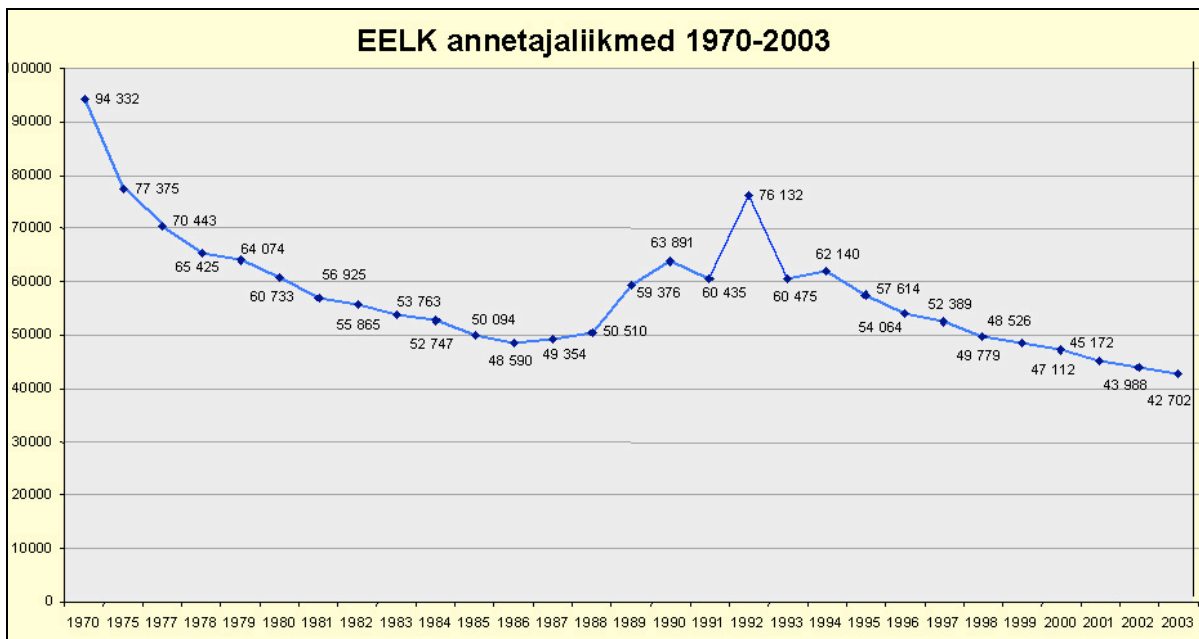
**Strömpl, J.** (2004). *Kvantitatiivsete meetodite kasutamise võimalustest sotsiaaltöö uurimisel.*  
// Sotsiaaltöö 2/2004.

**van Dijk, T.A.** (1997). *Discourse as Interaction in Society.* // van Dijk (ed.), *Discourse as Social Interaction, Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Volume 2.* London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.

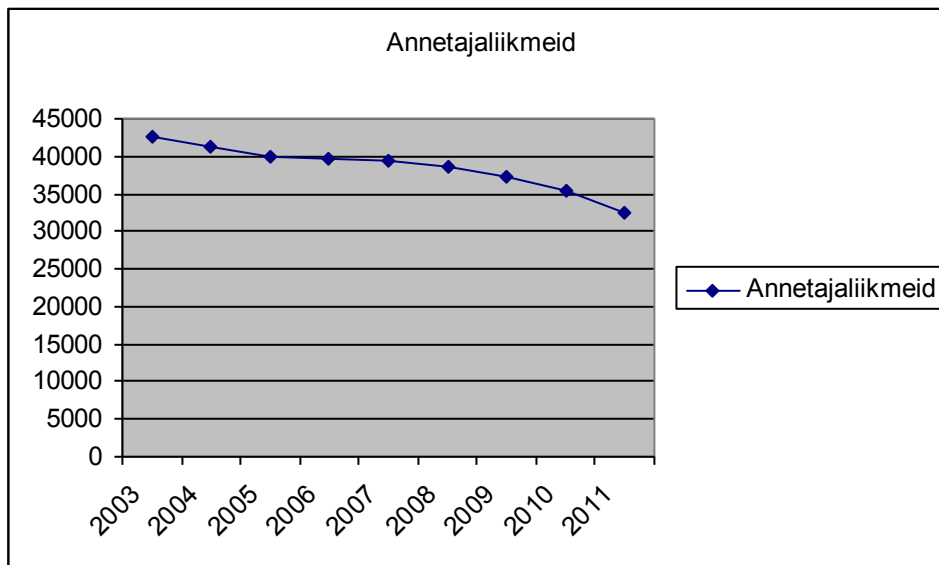
**van Dijk, T.A.** (2000). *Язык. Познание. Коммуникация.* Благовещенский Гуманитарный Колледж им. И. А. Бодуэна де Куртенэ.



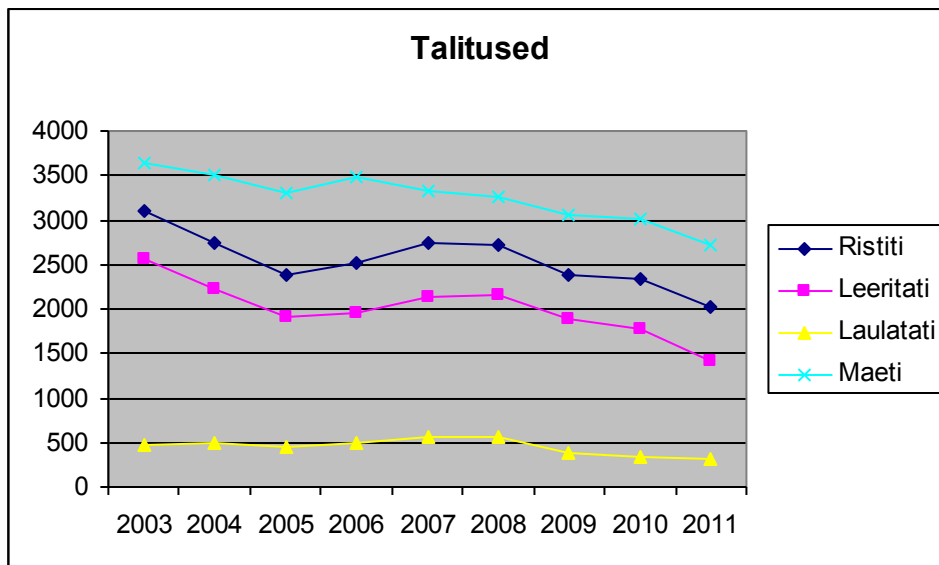
Lisa 1. Statistika



Joonis 1. EELK annetajaliikmete arv aastatel 1970 – 2003. (EELK koduleht)



Joonis 2. EELK annetajaliikmete arv aastatel 2003 – 2011. Koostaja: autor



Joonis 3. Erinevate talituste arv EELK-s aastatel 2003 – 2011. Koostaja: autor

Lisa 2. Religiooni tähtsus inimeste igapäevaelus

Tabel 1. Religiooni tähtsus inimeste igapäevaelus.

<i>Is religion an important part of your daily life?</i>	
	<b>Yes</b>
Estonia	16%
Sweden	17%
Denmark	19%
Japan	24%
Hong Kong	24%
United Kingdom	27%
Vietnam	30%
France	30%
Russia	34%
Belarus	34%
2009	
GALLUP	

(GALLUP WORLD)

Lisa 3. Admiral J.B. Stockdale lugu

### **Story of Admiral James B. Stockdale**

James B. Stockdale was one of the highly respected Vice admiral in the history of United States Navy. He set a remarkable example and won many awards for his high levels of spirit, courage and endurance. He was also Vice Presidential candidate in 1992.

James Stockdale was prisoner of war from September 9, 1965 to February 12, 1973 in Vietnam War. Stockdale credited that his stoic nature helped him to survive as a Prisoner of War.

Jim Collins included Stockdale philosophy as Stockdale Paradox in his renowned book 'Good to Great' as "confronting the brutal fact of the situation, yet at the same time, never give up hope."

When interviewed by Jim Collins about Vietnamese Prisoner of War (POW) camp, Stockdale said "I never lost faith in the end of the story, I never doubted not only that I would get out, but also that I would prevail in the end and turn the experience into the defining event of my life, which, in retrospect, I would not trade."

And when asked about who didn't make it out, Stockdale replied, "Oh, that's easy, the optimists. Oh, they were the ones who said, 'We're going to be out by Christmas.' And Christmas would come, and Christmas would go. Then they'd say, 'We're going to be out by Easter.' And Easter would come, and Easter would go. And then Thanksgiving, and then it would be Christmas again. And they died of a broken heart."

Stockdale was born in Abingdon, Illinois in 1923. He graduated from Naval Academy in 1947 and joined Naval air station Pensacola, Florida for flight training. He received masters in International relations and Marxist theory from Stanford University and later preferred to be a fighter pilot. He rose through ranks quickly and reached highest position as a fighter squadron commander.

Stockdale was held as Prisoner of War in 1965 in North Vietnam while working on a mission in Vietnam War. There he was sent to one of the most infamous Hao Lo prison where he was brutally tortured physically and mentally. In the seven years where he was kept captive as prisoner of war, despite severely beaten, malnourished, asphyxiated, and spent few years in total dark room, he never succumbed to the North Vietnam captors.

During his seven years as POW, he resisted to cooperate with the captors, even when he was placed in solitary confinement. He was locked with leg irons in a bath stall, beaten, and

whipped. He resisted them using him for propaganda by hurting himself relentlessly. When Stockdale came to know that he was to be paraded in public before foreign journalists by captors, he slashed his scalp with a razor to disfigure himself, so that the captors do not take him and use him for propaganda. When they put a hat, he had beaten his face with a stool to be swollen beyond recognition. When captors told him that other POWs are dying under torture, he slit his wrists to show that he preferred death rather to capitulate.

His uncanny determination is widely respected. He received 'Medal of Honor' in 1976, the highest military decoration awarded by the US government along with 26 other personal combat decorations.

(Article Source: <http://EzineArticles.com/3819855>, 25. 04. 2012)

#### Lisa 4. Küsitlusankeet

**Hea kolleeg!** Käesolev ankeet on üks osa uurimistööst „Millele on rajatud vaimuliku edukus EELKs?“ Hääletuse tulemusel selguvad kuni viis kolleegide poolt enim hinnatud vaimulikku, keda hiljem intervjueeritakse. Töö lõpptulemusena selgub, mida peavad vaimulikud EELKs edukuseks ja mida arvavad oma edukusest ja selle põhjustest edukamad ise.

**Palun märgi ära viis Sinu arvates kõige edukamat vaimulikku EELK-s.**

#### **EELK vaimulikud**

Andres AASTE, õpetaja  
Ralf ALASOO, diakon  
Rene ALBERI, õpetaja  
Mårten ANDERSSON, õpetaja  
Endel APSALON, õpetaja  
Imbi ARRO, diakon  
Urmas ARUSOO, diakonõpetaja em  
Raivo ASUKÜLA, õpetaja  
Peep AUDOVA, õpetaja em  
Enn AUKSMANN, õpetaja  
Jaak AUS, õpetaja  
Ahti BACHBLUM, diakon  
Elve BENDER, õpetaja  
Anne BURGHARDT, õpetaja mag  
Matthias BURGHARDT, õpetaja  
Vallo EHASALU, õpetaja  
Kristel ENGMAN, õpetaja  
Meelis-Lauri ERIKSON, õpetaja  
Reet ERU, õpetaja  
Georg GLAASE, diakon  
Patrik GÖRANSSON, õpetaja  
Eenok HAAMER, õpetaja mag  
Markus HAAMER, õpetaja  
Naatan HAAMER, õpetaja  
Illar HALLASTE, õpetaja  
Teet HANSCHMIDT, õpetaja  
Lea HEINASTE, õpetaja  
Tiiu HERMAT, õpetaja  
Arne HIOB, õpetaja dr  
Toivo HOLLO, õpetaja  
Jaan JAANI, õpetaja  
Mart JAANSON, õpetaja  
Jaanus JALAKAS, õpetaja  
Tiina JANNO, õpetaja  
Lea JANTS-YLÖNEN, õpetaja  
Kristiina JÕGI, õpetaja  
Valdek-Raivo JOHANSON, diakonõpetaja  
Erkki JUHANDI, diakon  
Silvester JÜRJO, õpetaja  
Villu JÜRJO, õpetaja  
Algur KAERMA, õpetaja  
Peeter KALDUR, õpetaja  
Hermann KALMUS, diakon  
Urmas KARILEET, diakon  
Tõnis KARK, õpetaja  
Kalle KASEMAA, õpetaja dr em  
Kerstin KASK, õpetaja  
Üllar KASK, õpetaja  
Hannu Kalervo KESKINEN, diakon  
Katrin KESO-VARES, diakon  
Tauno KIBUR, õpetaja  
Avo KIIR, õpetaja

Aare KIMMEL, õpetaja  
Kaisa KIRIKAL, õpetaja  
Margus KIRJA, õpetaja  
Ants KIVILO, õpetaja  
Enn KIVINURM, diakonõpetaja em  
Jaanus KLAAS, õpetaja  
Tiina KLEMENT, õpetaja  
Indrek KÕIV, õpetaja  
Anu KONKS, õpetaja  
Eha KRAFT, diakon  
Peeter KRALL, diakon  
Clemens KRAUSE, diakon em  
Eve KRUUS, õpetaja  
Raino KUBJAS, õpetaja  
Kalju KUKK, diakonõpetaja  
Mihkel KUKK, õpetaja  
Tarmo KULMAR, õpetaja dr  
Lauri KURVITS, diakon  
Gustav KUTSAR, õpetaja  
Tiit KUUSEMAA, diakon  
Merike KÜTT, õpetaja  
Allan KÄHRIK, õpetaja mag  
Triin KÄPP, õpetaja  
Lea KÄRSON, õpetaja  
Taavi LAANEPERE, õpetaja  
Alar LAATS, õpetaja dr  
Annika LAATS, õpetaja  
Jaan LAHE, õpetaja mag  
Margit LAIL, õpetaja  
Martin LALL, diakon  
Arvo LASTING, õpetaja  
Ants LEEDJÄRV, õpetaja  
Mikk LEEDJÄRV, õpetaja  
Lauri LEHTINEN, diakon  
Lev LEKARKIN, diakon  
Toomas-Naatan LEPP, diakonõpetaja em  
Kätlin LIIMETS, diakon  
Rando LILLEPA, diakon  
Tarmo LINNAS, õpetaja  
Tõnu LINNASMÄE, õpetaja  
Joel LUHAMETS, õpetaja  
Kristjan LUHAMETS, õpetaja  
Valdo LUST, õpetaja  
Esa LUUKKALA, õpetaja  
Aare LUUP, õpetaja  
Aarne LÄTTE, diakonõpetaja  
Katrin-Helena MELDER, õpetaja  
Kalle MESILA, õpetaja em  
Kaido METSOJA, diakon  
Igor MILLER, õpetaja  
Rupert MORETON, õpetaja  
Helmut MÖTSNIK, diakonõpetaja em  
Andrus MÖTTUS, diakon  
Ahto MÄE, õpetaja  
Andres MÄEVERE, õpetaja  
Helgi-Reet MÄGEDI, diakonõpetaja em  
Tuomas MÄKIPÄÄ, diakon

Mait MÖLDER, õpetaja  
 Urmas NAGEL, õpetaja  
 Hannes NELIS, õpetaja  
 Toomas NIGOLA, õpetaja  
 Margit NIRGI, õpetaja  
 Üllar NÕLV, õpetaja  
 Tõnis NÕMMIK, õpetaja mag em  
 Jaan NUGA, õpetaja  
 Raigo OJAMETS, õpetaja  
 Argo OLESK, õpetaja  
 Arvet OLLINO, õpetaja  
 Urmas ORAS, diakonõpetaja  
 Arvo ORAV, õpetaja  
 Tanel OTS, õpetaja  
 Peeter PAENURM, õpetaja  
 Enri PAHAPILL, õpetaja  
 Urmas PAJU, õpetaja  
 Kuno PAJULA, peapiiskop em  
 Mare PALGI, õpetaja  
 Peeter PARTS, õpetaja  
 Toomas PAUL, õpetaja dr em  
 Kaido PETERMANN, õpetaja  
 Urmas PETTI, õpetaja  
 Gustav Peeter PIIR, õpetaja  
 Ivo PILL, õpetaja  
 Andres PÕDER, peapiiskop  
 Johann-Christian PÕDER, õpetaja  
 Thomas Andreas PÕDER, õpetaja  
 Allan PRAATS, õpetaja  
 Merle PRASS-SIIM, õpetaja  
 Aivo PRÜKK, diakon  
 Mehis PUPART, õpetaja  
 Tiit PÄDAM, õpetaja mag  
 Hannele PÄIVIÕ, õpetaja  
 Jaak PÄRNAMÄGI, õpetaja  
 Tuuli RAAMAT, diakon  
 Esra RAHULA, õpetaja em  
 Ants RAJANDO, diakon  
 Jüri RAUDSEPP, õpetaja em  
 Kalle REBANE, diakon  
 Matis REGO, diakon  
 Valdo REIMANN, õpetaja  
 Harri-Johannes REIN, õpetaja mag  
 Leevi REINARU, õpetaja  
 Elmar-August REINSOO, õpetaja em  
 Rene REINSOO, õpetaja  
 Heinar ROOSIMÄGI, diakon  
 Marek ROOTS, õpetaja  
 Kaido SAAK, õpetaja  
 Urmo SAKS, õpetaja  
 Vello SALUM, õpetaja em  
 Üllar SALUMETS, õpetaja  
 Ivar-Jaak SALUMÄE, õpetaja em  
 Mart SALUMÄE, õpetaja  
 Tiit SALUMÄE, õpetaja  
 Enn SALVESTE, õpetaja  
 Ove SANDER, õpetaja  
 Rein SCHIHALEJEV, õpetaja  
 Saima SELLAK-MARTINSON, diakon  
 Edgar-Aleksander SERM, diakonõpetaja em  
 Oleg SEVASTJANOV, õpetaja

Joel SIIM, õpetaja  
 Juta SIIRAK, õpetaja em  
 Hüllo-Kristjan SIMSON, õpetaja  
 Triin SIMSON, diakon  
 Maarja SOKK, õpetaja  
 Kaido SOOM, õpetaja mag  
 Einar SOONE, piiskop  
 Sulev SOVA, diakonõpetaja  
 Rutt SÜVARI, diakon  
 Kristi SÄÄSK, õpetaja  
 Herki TALEN, diakon  
 Moonika TALLI, diakon  
 Jaanus TAMMISTE, diakon  
 Jaan TAMMSALU, õpetaja  
 Lembit TAMMSALU, õpetaja  
 Enno TANILAS, diakon  
 Tõnu TAREMAA, õpetaja  
 Allan TARUSTE, õpetaja  
 Randar TASMUTH, õpetaja  
 Andres TŠUMAKOV, õpetaja  
 Tauno TEDER, õpetaja  
 Marko TIIRMAA, diakon  
 Marko TIITUS, õpetaja  
 Joona Matias TOIVANEN, diakon  
 Illimar TOOMET, õpetaja  
 Ants TOOMING, õpetaja  
 Tauno TOOMPUU, õpetaja  
 Anti TOPLAAN, õpetaja  
 Toivo TREIBLUT, diakon  
 Arho TUHKRU, õpetaja  
 Kari Antero TYNKKYNNEN, õpetaja  
 Ahti UDAM, diakon  
 Anna-Liisa VAHER, õpetaja  
 Ülo VAHER, õpetaja  
 Külliike VALK, diakon  
 Jüri VALLSALU, õpetaja  
 Johannes VASSEL, diakonõpetaja  
 Veiko VIHURI, õpetaja  
 Urmas VIILMA, õpetaja  
 Michael VIISE, õpetaja dr em  
 Aare VILU, õpetaja  
 Hedi VILUMAA, õpetaja  
 Anu VÄLIAHO, diakon  
 Avo ÜPRUS, õpetaja  
 .....

**Mis teeb Sinu arvates vaimuliku edukaks?**

---



---



---



---



---



---



---



---



---



---

**Tänan südamest!**

Andrus Mõttus